

ע"פ 11762/12/13 - ש א ק נגד מדינת ישראל

בית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו
בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים
ע"פ 11762-12-13 ק נ' מדינת ישראל
עפ"ג 28235-12-13 מדינת ישראל נ' ק
לפני כבוד השופטת דבורה ברלינר, נשיאה, אב"ד
כבוד השופט ג'ורג' קרא, סגן נשיאה
כבוד השופטת מרים סוקולוב

המערער/המשיב

ש א ק

ע"י ב"כ עו"ד אלון רון ועו"ד רונן בן-מנשה

נגד

המשיבה/המערערת

מדינת ישראל

ע"י פרקליטות מחוז ת"א - מיסוי וכלכלה

פסק-דין

כב' הנשיאה ד. ברלינר - אב"ד

1. כללי

החל משנת 2000 היה ש ק (להלן: "**המערער**"), בעל רישיון לניהול תיקים ובעל ידע בשוק ההון. כשברקע מרחפת מומחיותו של המערער בתחום שוק ההון, ועל בסיס הבטחות שונות שהשמיע, העניקו לו בשנים 2002-2006 אנשים רבים הלוואות בסכומים ניכרים. בחלק מהמקרים מדובר במי שניהלו בשלב הראשון תיק השקעות אצל המערער ומאוחר יותר העניקו לו הלוואה.

בדיעבד, הפכו מעניקי ההלוואות למתלוננים, שכן כספם מעולם לא הוחזר להם. בכתב אישום שהוגש נגד המערער לבית משפט השלום בתל-אביב טענה המדינה, כי המערער קיבל מהמתלוננים את כספם במרמה, כשהוא יודע שלא יוכל לעמוד בהבטחותיו, ופעל בדרכי מרמה נוספות.

בית המשפט קמא (כבוד השופטת ל' מרגולין-יחידי) (בת"פ 4515/08), הרשיע את המערער לאחר שמיעת ראיות ב-11 עבירות של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, 3 עבירות של גניבה בידי מורשה וכן 6 עבירות של משיכת שיק ללא כיסוי, ועבירה של הדחה בחקירה בנסיבות מחמירות. סכום הכספים שקיבל המערער במרמה מהמתלוננים עמד על סך 7.1 מיליון ₪.

מעבירות נוספות שיוחסו לו - זוכה המערער.

על המערער הוטלו 57 חודשי מאסר בפועל, מאסר על תנאי לתקופות שונות בהתאם לעבירות שמדובר בהן,

וכן קנס בסך 85,000 ₪. המערער חויב בפיצוי המתלוננים בסכום כולל של 1,346,000 ₪ (להלן: "פסק-הדין").

על פסק-הדין מונחים בפנינו שני ערעורים.

המערער משיג הן על הכרעת-הדין המרשיעה הן על חומרת העונש.

המדינה משלימה עם מסקנותיו של בית המשפט קמא בכל הנוגע להכרעת-הדין, אולם לשיטתה העונש שהוטל - אינו משקף את ריבוי המקרים, סכומי הכסף שמדובר בהם ונסיבות נוספות. מכאן עתירתה להחמירו.

א. סיפור המסגרת

2. המערער הוא אדם חרדי החי את חייו בקהילה החרדית-דתית. מרבית המתלוננים משתייכים אף הם לקהילה החרדית. אחד המתלוננים (הכוונה ל...) הוא אדם דתי, שאינו חרדי.

לסביבת העבודה של המערער חשיבות רבה. בית המשפט קמא קבע, בין היתר, כי בקהילה זו "נבחנים לא רק היבטים ממוניים, אלא גם גורמים הנוגעים להכרות בקהילה עם אותו גורם". קביעה זו אינה שנויה במחלוקת. לנתוני הרקע שייכת גם מיהותו של המערער.

המערער הוא אדם אינטליגנטי שלמד נושאים שונים בתחום שוק ההון ואף העביר פינה ברדיו החרדי בנושא זה. בין היתר, הציג בפני המתלוננים תוכנה מסוימת שיכולה כביכול לאותת על המצב בשוק ההון. מדובר בתוכנה שהיא למעשה דמו ואי אפשר היה להפעילה. בתוכנה לא נעשה שימוש כלשהו ובסופו של דבר שמשה רק ככלי נוסף להאדרת תדמיתו של המערער כבקיא בתחום הסחר במניות.

בשנת 1995 הקים המערער חברה בשם ... (להלן: "... /" החברה"). השם ... כולל למעשה מספר חברות: ... (להלן בשם כולל: "החברות").

... קיבלה רישיון לניהול תיקים בשנת 2000 והמערער קיבל בשנה זו רישיון יחיד. את ההון שנדרש על מנת ש... תקבל את הרישיון גייס המערער באמצעות עזרה של בני משפחה וכן אשראי מבנק הפועלים.

בית המשפט קמא ציין בהדגשה, כי למערער לא היו מקורות הון משל עצמו, כאשר פרופשיונל הוקמה אף היא באמצעות אשראי. יש לכך אכן חשיבות. התמונה היא כי למן רגע הקמת החברה, ולאורך כל התקופה הרלוונטית לא היו למערער מקורות הון. קביעה זו היא למעשה הנקודה הארכימדית עליה במידה רבה נשען התיק כולו.

מעולם, דהיינו - לאורך כל התקופה הרלוונטית ובדיעבד גם לאחר מכן, לא היו למערער עתודות כלכליות או אפילו הון בסיסי עליהם יכול היה לבסס את הבטחותיו למתלוננים בתיק זה ועליהן יכול היה להישען בעת צרה.

ב. תמצית האישומים

רקע

3. כתב האישום המתוקן מונה שישה עשר אישומים, ומתייחס לאירועים שאירעו בשנים 2002-2006. כתב האישום מגולל את סיפורם של 14 מתלוננים שונים שמסרו - כל אחד בפרשה אחרת, במתכונת ובתנאים שונים - כספים למערער לאחר שהציג בפניהם מצגים כוזבים שונים. ה"נראטיב" של המצגים התבטא בהתחייבות להשבת הקרן תוך תקופה מוסכמת ולהשאת ריבית חודשית ודאית בגובה 1-2 אחוז (הרבה מעל המקובל בשוק). עוד כללו המצגים העמדת בטוחות שלא היה להן כל ערך, שלא לדבר על כך שהמערער לא גילה למתלוננים כי הוא נתון בחובות. חלק מהמתלוננים ניהלו קודם לכן תיקי השקעות אצל המערער.

את ההתקשרויות השונות של המתלוננים עם המערער חילק בית המשפט קמא לארבע קבוצות מתלוננים: האחת, ההתקשרויות עם "אנשי צפת" קבוצת מתלוננים אשר העמידו למערער - באמצעות מתווך - את כספם לתקופה קצובה כנגד התחייבות להשבת הקרן בצירוף ריבית קבועה אטרקטיבית מזו שיכלו לקבל בבנק; השנייה, ההתקשרויות עם מתלוננים שניהלו בשלב הראשון תיק השקעות בחברות של המערער - המתלוננים העמידו לרשות המערער את כספם לתקופה קצובה כנגד התחייבות להשבת הקרן בצירוף ריבית קבועה. המתלוננים בקבוצה זו היו אדישים לשימוש שעושה המערער בכספים וכפועל יוצא מכך, לרווחיו או הפסדיו וסמכו על התחייבותו לעמוד בהתקשרות; השלישית, ההתקשרויות מיוחדות - (בוך ומ). מתלוננים אשר ניהלו בשלב הראשון תיק השקעות ולאחר מכן העמידו למערער את כספם לתקופה קצובה כנגד התחייבות להשבת הקרן בצירוף ריבית קבועה, אולם בניגוד לקבוצה השנייה, הם לא היו אדישים לשימוש בכספם ועל-פי הגדרתו של בית המשפט קמא המשיכו להחזיק באינטרס רכושי כלפי הכספים שהעמידו למערער. באשר לחלק מהמתלוננים, ייחס כתב האישום למערער עבירה של משיכת שיקים ללא כיסוי (אישום 13). המערער נתן שיקים לחלק מן המתלוננים (מזוז, ביתן, מ., כהן, דרשן, בוך וב. ובוגנים), השיקים הללו, היוו חלק מהמצגים הכוזבים שהציג בדבר הביטחון שבהתקשרות עמו. במילים אחרות - השיקים נחזו כשיקים כשרים בעלי כיסוי שישמשו בטוחה להחזר ההלוואה. בפועל - לא היה לשיקים כיסוי. הרביעית, פרשת ... - פרשה מרכזית וגדולה הן באשר להיקף הכספי הן באשר להבטי המרמה שבה. בדומה לאישומים שהוזכרו - גם הפעם מדובר בקבלת כספים במרמה, בשנים 2005-2006, על יסוד מצגים כוזבים, כשהמערער מודע כבר היטב לעומק הסתבכותו. בפרשה זו מדובר גם בשליחת יד בכספים. המערער עשה בכספיו של ... שימוש נרחב לצרכיו וגחמותיו שלו, הכל כפי שיובהר בהמשך. נלך אף אנו בדרכו של בת-משפט קמא ונתייחס לאישומים על-פי החלוקה לקבוצות.

אנו רואים להבהיר, כי הגם שההרשעה בחלק מהאישומים שוב אינה שנויה במחלוקת (ראה להלן בפרק השתלשלות דיונית), אין מנוס מפירוט האישומים, בין משום שיש חשיבות לממצאים שנקבעו, ובין לעניין העונש. לפיכך יובאו להלן עיקרי הדברים. למען הבהירות והנוחות יובאו ממצאיו של בית המשפט קמא ביחס לכל אישום, בצמוד להצגת האישום.

ג. קבוצת המתלוננים שניהלו בשלב הראשון תיק השקעות:

עמוד 3

4. עם קבוצה זו נמנות פרשיות ביתן (אישום 3), וייספיש וזובייב (אישום 7), קרישעק (אישום 9), ב. (אישום 11) וקרפין (אישום 12).

5. אישום 3 - פרשת ביתן

באישום זה יוחסו למערער עבירות של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות וגניבה בידי מורשה. על פי האמור באישום זה, סמוך לתאריך 11.11.03 נפגשו המערער ואדם אחר עם יצחק ביתן (להלן: "**ביתן**") במשרדי ... והציעו לו כי ינהלו את תיק ההשקעות שלו ב... המערער לא העמיד את ביתן על הסיכונים הכרוכים בהשקעה ועל האפשרות כי הדרך בה ינוהל התיק עלולה להוביל להפסד מלוא השקעתו. עוד התחייב המערער בפניו כי במידה ותיק ההשקעות יאבד 20% מערכו יחדל הוא מניהול התיק ויודיע על כך לביתן. בהסתמך על המצג הכוזב המתואר, חתם ביתן על הסכם לניהול תיק השקעות מול חברת ... באמצעות המערער והפקיד לתיק ההשקעות סכום ראשוני של 100,000 ₪ (להלן: "**החשבון המנוהל**"). בהמשך, בהסתמך על מצג שווא לפיו תיק ההשקעות עלה בשווי, ובהתפתחות מאוחרת, בהסתמך על הבטחה לתשואה חודשית בת 1%-הוסיף ביתן כסף לתיק ההשקעות ובנוסף הלווה למערער סכומים נוספים.

כחלק ממצג המרמה ועל מנת להניח את דעתו של ביתן כי הכסף יוחזר, מסר המערער לביתן שני שיקים כביטחון, על סך 100,000 ₪ כל אחד, שיק נוסף נמסר לביתן כאשר ביקש לקבל לידו חלק מסכום ההלוואה. כל השיקים הופקדו וחזרו משום שלא היה להם כיסוי.

על פי כתב האישום, המערער לא התכוון לשלם את הריבית המובטחת ולהחזיר את הכספים שהופקדו בידו ובפועל אף לא החזירם אלא שלח ידו בהם במרמה בסך כולל של 200,000 ₪. במעשים אלה נטען, כאמור, קיבל המערער במרמה בנסיבות מחמירות את הנחת דעתו של ביתן, את פתיחת תיק ההשקעות, את הכספים, את החזקתם ואת השימוש בהם. כמו כן, שלח המערער ידו במרמה בכספים שהופקדו בידיו.

באשר לפתיחת החשבון המנוהל (תיק ההשקעות) - זיכה בית המשפט קמא את המערער מעבירה של קבלת דבר במרמה ככל שיוחסה לו בקשר למצגי שווא בעת פתיחת החשבון. באשר להלוואה - בית המשפט קמא הרשיע את המערער בעבירה של קבלת דבר במרמה בקובעו כי "**בעת הצגת המצגים הכוזבים, היה ... מודע לכזב שבהם, ופעל לשם השגת התוצאה הרצויה של קבלת הכספים**" (עמ' 52 להכרעת-הדין). מעבירת הגניבה בידי מורשה - זוכה המערער.

6. אישום 7 - פרשת וייספיש וזובייב

כמו בענינו של ביתן, גם אישום זה ייחס למערער מרמה הן באשר לפתיחת החשבון המנוהל והן בקשר להעברת כספים פרטית, עוד באשר להלוואה יוחסה לו גניבה בידי מורשה.

סיפור הרקע חוזר על עצמו. עובר ליום 31.3.04, נפגש המערער עם לוי וייספיש נחום (להלן: "**וייספיש**") והציע לו לפתוח עבורו תיק ניהול השקעות בניהולו, תוך הבטחה כי מדובר בהשקעה בטוחה ללא כל סיכון. כן

הבטיח לו תשואה חודשית בת 2% עבור השקעתו. בהסתמך על מצב כוזב זה (להלן: "תיק ההשקעות") העביר וייספיש, ביום 8.6.04 את תיק ההשקעות שניהל בבנק מרכנתיל בשווי 56,000 ₪ לניהולו של המערער באמצעות.

יום לפני כן, בתאריך 7.6.04 חתם אילן זובייב (להלן: "זובייב") אף הוא על הסכם לניהול תיק השקעות באמצעות המערער מול חברת ..., ובתאריך 26.7.04 הפקיד זובייב בתיק ההשקעות סך של 46,800 ₪.

על פי כתב האישום, בתחילת חודש אוגוסט 2004 הודיע המערער לויספיש ולזובייב כי הקרן צוברת הפסדים והציע להם להעביר את כספם לניהול בידיו תוך שימירו אותו לדולרים וכך יוכל להמשיך ולצבור ריבית בגובה של 2% או 1.5% כפי שהתחייב להם לגבי תיק ההשקעות (להלן: "ההלוואה"). המערער הבטיח לויספיש ולזובייב באופן כוזב כי ימנע הפסד נוסף, כי הקרן תהיה מובטחת מאחר וזו הלוואה ולא מניות, וכששוק המניות יתאושש תסתיים ההלוואה והכסף יחזור להשקעה במניות. כמו כן, הבטיח המערער כי הקרן תוחזר להם על פי דרישה. בהסתמך על מצב זה, העבירו וייספיש וזובייב ביום 9.8.04 את יתרת הכסף מתיק ההשקעות בסך 97,480 ₪. וייספיש הוסיף סכום נוסף בחודש שלאחר מכן כאשר בסך הכל קיבל לידיו, המערער, סך של 100,000 ₪. המערער מסר לויספיש ולזובייב שטרי חוב המפרטים את תנאי ההלוואה על פי העסקה. במהלך שמונה חודשים, ועל מנת להניח את דעתם של וייספיש וזובייב, כי המערער פועל בהתאם למטרות הפקדת הכספים כשבפועל השאיר את כספי ההשקעה לשימוש שילם להם המערער כספים אותם הציג כתשלומי ריבית. על פי הנטען בכתב האישום, המערער לא התכוון המערער להחזיר את הכספים ובפועל לא החזירם אלא שלח ידו בהם במרמה, לשימוש.

בגין מעשים אלו, כאמור, יוחסה למערער עבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות באשר לפתיחת תיק ההשקעות, וכן עבירה של גניבה בידי מורשה.

בית המשפט קמא הרשיע את המערער בקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות בקובעו כדלקמן: המצגים שהוצגו עלידי המערער היו מצגים כוזבים שהביאו את שני המתלוננים להעביר את סכומי הכסף שמדובר בהם למערער. מצגי המערער הוצגו לאחר או למצער בסמוך למועד בו כבר לא עמד בהתחייבות קודמת להחזרת כספים למתלוננים אחרים, והוא נמנע מלגלות נתון זה. הקשר שבין המצגים הכוזבים לקבלת הכספים ישיר וחד משמעי בעת הצגת המצגים הכוזבים, המערער היה מודע לכזב שבהם ופעל לשם השגת התוצאה הרצויה של קבלת הכספים. חומרת הנסיבות, נלמדת מאופי ההתקשרות ויחסי ההכרות שנלוו אליה, הסכום והשיטתיות.

המערער זוכה מעבירת הגניבה בידי מורשה.

7. אישום 9 - פרשת קרישעק

כמו באישומים האחרים הנמנים עם המתלוננים בקבוצה זו, גם בגין פרשה זו, הואשם המערער בקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות ובגניבה בידי מורשה. המערער קיבל לידיו כספים מאת אברהם קרישעק (להלן: "קרישעק"), על יסוד מצגים כוזבים, ושלח בהם יד.

מאישום זה זוכה המערער על ידי בית המשפט קמא ואין בפנינו ערעור על כך.

8.

אישום 11 - פרשת ב.

הסיפור חוזר על עצמו, סמוך לחודש פברואר 2004 פנו הרב ח. ב. (להלן: "ב.") ורעייתו ב. ב. (להלן: "הגב' ב.") למערער בעקבות מודעת פרסום שראו בעתון, לשם קבלת מידע על השקעה בבורסה ללא סיכון. המערער נפגש עם הזוג ב. והציע להם להשקיע כספים באמצעותו, כמנהל חברת ..., תוך שהוא מבטיח להם תשואה של ריבית חודשית שבין 1%-4% ומבהיר כי מדובר בהשקעה ללא סיכון מאחר ויש לו תוכנה מיוחדת. לאור המצגים הכוזבים שהציג להם, פתחו בני הזוג ב. שני תיקים לניהול השקעות והעבירו לתיקים אלה סך של 350,000 ₪. בהמשך פנה המערער אל ב. וביקש ממנו הלוואה. בשורה התחתונה העבירו בני הזוג ב. אל המערער הלוואות בתאריכים שונים שהסתכמו ב-60,000\$. בנוסף לתיק ההשקעות. כעבור מספר חודשים הבחין ב. כי נוצרו הפסדים בתיקי ההשקעות שלו ושל רעייתו וכן כי המערער אינו משיב לו את כספי ההלוואה ודרש את כספו חזרה. המערער מסר לב. מסמך המפרט את כל חובותיו לבני הזוג וכלל בו הן את ההפסד בתיק ההשקעות והן את הכספים שהועברו לידי כהלוואה. בנוסף, מסר לידי שיקים דחויים לביטחון. ביום 23.5.2005 לקח המערער מידי ב. את השקים הדחויים ומסר במקומם שיק ביטחון על סך 630,000 ₪ לתאריך 31.7.2005 הוא תאריך סיום תקופה השבת הכספים לכאורה. בפועל, כספם של בני הזוג ב. לא שב אליהם מעולם, למעט 33,000 ₪ שהשיב המערער לגב' ב..

בהתבסס על מעשים אלו, יוחסה למערער עבירה של קבלת דבר במרמה בהקשר של הנחת דעתם של הזוג ב., פתיחת תיקי ההשקעות, הכספים והחזקתם השימוש בהם. בנוסף יוחסה לו עבירה של גניבה של בידי מורשה.

בדיעבד, פרשת ב. מהווה את "קו פרשת המים" בתיק זה לעניין עמדתו של המערער. כפי שיוסבר להלן בפרק ההשתלשלות הדיונית - הסנגוריה מסכימה כי משנוכח המערער שאינו עומד בהחזרי ההלוואה לב. - שוב לא יכול היה בתום לב לסבור כי יעמוד בהחזרים כספיים כלשהם, שעל-כן כל מה שנטל מכאן ואילך נטל במרמה, ועבר בכך את העבירות המיוחסות לו. כרונולוגית - המועד הקובע הוא מספטמבר 2004.

9.

אישום 12 - פרשת קרפין

גם בגין פרשה זו, הואשם המערער בקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות ובגניבה בידי מורשה בכך שקיבל לידי כספים מאת משה קרפין (להלן: "קרפין"), על יסוד מצגים כוזבים, שליחת יד בכספים ואי השבתם לקרפין.

בגין אישום זה הורשע המערער בקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות. המערער ערער על הרשעתו, אולם במסגרת הדיון בפנינו חזר בו מערעורו בגין פרשה זו (ראה ההשתלשלות הדיונית, פסקה 21 בהמשך) (פרוטוקול מיום 6.2.2014, עמ' 30, שורות 4-5).

ג.

קבוצת אנשי צפת

רקע

10. עם קבוצה זו נמנות פרשיות אלקיים (אישום 1), מזוז (אישום 2), בוגנים (אישום 4), חואיטו כהן ז"ל (אישום 6) ודרשן (אישום 8).

המתלוננים בקבוצה זו הינם חברים בקהילה הדתית המתגוררת בעיר צפת שהתקשרו עם המערער באמצעות מתווך - אדם בשם יום טוב עובדיה (להלן: "**המתווך**" או "**עובדיה**"). המערער הכיר את עובדיה עוד קודם לכן כאשר זה האחרון השקיע אצלו כספים הן בתיק השקעות מנוהל ב... והן בדרך של מתן כספים למערער כנגד התחייבות לתשלום ריבית חודשית והשבת הקרן. לא נטען כי עובדיה היה שותפו של המערער - בכלל ושותפו למעשים הקונקרטיים - בפרט וממילא לא ניתן לייחס את מצגיו של עובדיה למערער.

להלן פירוט האישומים:

11. אישום 1 - פרשת אלקיים

באישום זה הואשם המערער בקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות ובגניבה בידי מורשה בכך שקיבל לידי כספים מאת אברהם משה אלקיים (להלן: "**אלקיים**") על יסוד מצגים כוזבים, שליחת יד בכספים ואי השבתם לאלקיים וכי שלח ידו במרמה בכספים שהופקדו בידו. מאישום זה זוכה המערער.

12. אישום 2 - פרשת מזוז

במהלך חודש אוקטובר 2003 נפגשו המערער ויששכר מזוז (להלן: "**מזוז**") בביתו של עובדיה. המערער ביקש ממזוז כי ילווה לו סכום כסף בסך 200,000-300,000 ₪ תוך שהוא מבטיח לו במרמה תשואה של ריבית שנתית של 10% או 12% וכי הסכום יוחזר במועד בהתאם לתנאים שסוכמו. בכדי לשכנע את מזוז להעביר לידי כספו, סיפר לו המערער כי הוא מסייע לעניים ולכך מיועד הכסף. בנוסף, הציג בפניו היתר עסקא כאות אמינות ורצינות כוונותיו.

עובר לתחילת חודש דצמבר 2003 העביר מזוז למערער סכום של 100,000 ₪ צמוד לדולר למשך שנה. המערער הבטיח כי הריבית החודשית תהא בסך של 1,000 ₪. במשך אותה שנה שילם המערער כספים אותם הציג כתשלומי ריבית על ההלוואה. כל זאת על מנת להניח את דעתו של מזוז כי הכל מתנהל כשורה וכמוסכם.

בסמוך לחודש אוקטובר 2004, פנה מזוז למערער וביקש את כספי ההלוואה. המערער ניסה להניא אותו מדרישת הכסף בכך שהציג למזוז מצג כוזב לפיו כספיו נושאים ברווחים בגין השקעותיו המוצלחות ואף ביקש הלוואה נוספת. מזוז העביר לידי של המערער הלוואה נוספת בסך 100,000 ₪ באותם תנאים כאשר הוסכם כי הכסף אינו בר סיכון וכי הכספים יוחזרו בהתאם למוסכם. המערער, על מנת להניח את דעתו של מזוז, נתן לו שיק ביטחון בגובה ההלוואה למועד 10.02.06.

בפועל כספיו של מזוז לא הושקעו למטרות לשמן ביקש המערער את ההלוואה, המערער לא התכוון להחזיר לידי מזוז את הכספים ולמעשה שלח ידו במרמה בהם בסך של לפחות 200,000 ₪ לצרכיו השונים.

בית המשפט קמא קבע כי כלל הראיות שהוצגו לא הביאו לידי ביסוס הטענה כי ניתן סכום נוסף בראשית שנת 2005 כמתואר בכתב האישום אולם קבע כי שטר הביטחון ותשלומי הריבית מהווים מצגים כוזבים, הקשר בין המצגים לבין קבלת הכספים והארכת ההתקשרות הינו ישיר וחד משמעי. המערער היה מודע לכזב שבהם ופעל לשם השגת התוצאה שהניבו אותם מצגים. אופי ההתקשרות, ריבוי המצגים הכוזבים, הסכום והשיטתיות מצביעים על החומרה ומכאן ההרשעה בעבירת קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות. המערער זוכה מעבירת הגניבה בידי מורשה.

13. אישום 4 - פרשת בוגנים

כמו אלקיים ומזוז, יוסף בוגנים (להלן: "בוגנים") התקשר גם הוא עם המערער באמצעות עובדיה.

על פי כתב האישום, נפגשו בוגנים והמערער בביתו של עובדיה בתאריך 10.03.04. בפגישה תיאר המערער לבוגנים כי בבעלותו שלוש חברות להשקעה בבנק הפועלים והציע לו שיפקיד אצלו את כספו בתמורה לתשואה חודשית של 1% למשך שנה. בוגנים השתכנע ובתום הפגישה העביר למערער סך של 106,000 ₪. עוד סוכם באותה פגישה כי בתום השנה יוחזרו לו כספי הקרן. בחודש פברואר או מרץ 2005, לפי כתב האישום, פנה בוגנים למערער וביקש את כספו חזרה אך המערער לא עשה כן. המערער לא התכוון לעמוד בהתחייבותו ובפועל שלח ידו בכספי בוגנים במרמה בסך כולל של 86,000 ₪. בוגנים החליט לפנות לאחר, מנשה לוי (להלן: "משה"), במטרה לגבות את כספיו. המערער העביר למנשה לוי \$5,000 ואת יתרת הקרן בארבעה שיקים דחויים שבפועל לא כובדו.

בית המשפט קמא קבע כי ההתחייבות מצד המערער להשבת הקרן ולתשלום הריבית היא התחייבות כוזבת וכי שטר העסקה, שהיה ידוע למערער באותה עת כי אינו בר פירעון, הינו מצג כוזב. אשר לתשלומי הריבית, הפנה בית המשפט קמא למסקנותיו בעניין מזוז התקפות גם ביחס לבוגנים, המערער הורשע בקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות וזוכה מעבירת הגניבה בידי מורשה.

14. אישום 6 - פרשת חואטו כהן ז"ל (להלן: "כהן")

המיוחד בעניינו של כהן הינה העובדה שהוא לא העיד. כהן נפטר קודם לניהול הדיון. עדיין סבר בית המשפט קמא כי ניתן להגיע לממצאים עובדתיים חד משמעיים - גם ללא עדותו. המערער לא חלק על אף נתון מנתוני ההתקשרות עם כהן. פרט לעדות המערער היו בפני בית המשפט קמא מוצגים ועדויות נוספים.

בכתב האישום נטען, כי המערער נפגש בתאריך 22.04.04, עם כהן בנוכחות מזוז על מנת לסכם את פרטי

ההלוואה. הריבית שהובטחה עמדה על 1% בחודש כאשר בתום השנה הקרן תוחזר לבעליה. המערער הבטיח לכהן כי אין לו מה לחשוש ועובדיה ומזוז חתמו כעדים להסכם. בהסתמך על מצג המרמה העביר כהן למערער סכום של 200,000 ₪ בשני שיקים בנקאיים.

ימים לאחר מכן ביקש אחיו של כהן מהמערער להמציא עבורם שיק ביטחון. המערער העביר לכהן 12 שיקים דחויים בסך 2,000 ₪ וכן שיק ביטחון בגובה ההלוואה למועד החזר ההלוואה (אפריל 2005). במהלך התקופה ועל מנת להניח את דעתו של כהן, נפרעו סכומי השיקים הדחויים אותם הציג המערער כתשלומי הריבית.

בחודש מרץ 2005 או בסמוך לכך, פנה המערער לכהן וביקש להאריך בשנה נוספת את ההלוואה. כהן רצה לפרוע חצי מהקרן אך בסופו של דבר, ולאחר שכנוע, החליט להאריך ביום 11.04.05 את מלוא הסכום כהלוואה לשנה נוספת, באותה ריבית. כחלק ממצגי המרמה לכהן נתן לו המערער שיק בטחון למועד החזר ההלוואה 20.04.06.

כל העובדות הללו נקבעו למעשה כממצא על ידי בית המשפט קמא.

המערער, כמתואר בכתב האישום, שלח ידו בכספי כהן ללא כוונה להחזירם לבעליו וללא כוונה להשיא את הריבית המובטחת וזאת בסך כולל של 200,000 ₪.

בגין מעשים אלה, כאמור, הורשע המערער בקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות וזוכה מעבירה של גניבה בידי מורשה.

15. אישום 8 - דוד דרשן

בדומה למתלוננים אחרים בקבוצת צפת, הכיר דוד דרשן (להלן: "דרשן") את המערער בביתו של עובדיה. בדומה להתנהלותו מול מתלונני קבוצת צפת האחרים, הפגישה התקיימה במהלך חודש אוגוסט 2004. המערער הציע לדרשן להשקיע באמצעותו סכום כסף שתמורתו יקבל ריבית חודשית של 1%. הכסף יוחזר לאחר שנה. המערער הציג עצמו כבעל חברה להשקעות "...." המשקיע כיום בהשקעות נדל"ן ללא סיכון. המערער הציג בפני דרשן מצג כוזב בהסבירו כי אין לו מה לחשוש וכי הוא מסייע לחרדים והכל על פי דין. עוד הוסיף המערער, במטרה לשכנע את דרשן, כי רב צפתי משקיע אף הוא את כספיו באמצעותו. בסופו של דבר, העביר דרשן למערער שיק בנקאי על סך 216,000 ₪. המערער נתן לדרשן שיק ביטחון בגובה ההשקעה לתאריך 01.09.05. המערער הפקיד הכספים בחשבון שבאותם ימים היה ביתרה שלילית.

המערער שילם את הריבית למשך זמן של שבעה חודשים (עד חודש אפריל 2005 לערך) על מנת להניח את דעתו של דרשן ולהראות כי הוא פועל בהתאם למוסכם. בפועל, לא השקיע המערער את הכספים כפי שסוכם, ולא התכוון להחזירם בתום לב כאשר דרשן דרש זאת. המערער שלח ידו במרמה בכספים בסכום כולל של 216,000 ₪. המערער הואשם בעבירת קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות וכן גניבה בידי מורשה.

בדומה לכהן ז"ל גם דרשן נפטר לפני הדיון ולא העיד. עם פטירתו בוצעה השלמת חקירה באישור שהתבטאה בחקירת אשתו, שרה דרשן. שרה דרשן העידה.

מסקנותיו של בית המשפט לגביו היו זהות לאלה שבפרשיות המקבילות: הוכח הקשר הישיר בין המצגים הכוזבים שהוצגו לבין קבלת הכספים. המצג הכוזב כולל גם אי העמידה בהתחייבויות קודמות וההימנעות מלגלות זאת. המערער היה מודע לכזב שבאותם מצגים ופעל לשם השגת התוצאה הרצויה מבחינתו, דהיינו קבלת הכספים. מכאן הרשעתו בעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות. המערער זוכה מעבירת הגניבה בידי מורשה.

קבוצת ההתקשרויות המיוחדות (הקבוצה השלישית)

ד.

16. עם קבוצה זו נמנו פרשיות מ. (אישום 5) ובוך (אישום 10). כמו האישומים שיוחסו למערער באשר לקבוצת המתלוננים שניהלו בשלב הראשון תיק השקעות (אנשי צפת), כמפורט לעיל, גם בגין פרשיות אלה, הואשם המערער בקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות ובגניבה בידי מורשה בכך שקיבל לידי כספים מהמתלוננים הנמנים עם קבוצה זו, על יסוד מצגים כוזבים, שליחת יד כספים ואי השבתם למתלוננים.

בגין אישומים אלו הורשע המערער בקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות. ובשלב הראשון - ערער על הרשעתו. הערעור על ההרשעה - שוב אינו עומד על הפרק (ראה להלן). עדיין, יש חשיבות לממצאיו של בית המשפט.

אישום 5 - פרשת מ.

כתב האישום מתעד את סיפורם הכואב של א ו א מ (להלן: "הזוג מ", "הגב' מ", "מ"), שזכו לפיצויים בגובה 600,000 ₪ בגין תביעת רשלנות רפואית מטעם ביטוח לאומי עבור בנם הקטין, נכה מיום היוולדו. בתחילת ההתקשרות בין המערער לזוג מ בחודש פברואר 2004 נפתח עבורם, באמצעות המערער, תיק השקעות בחברת ..., והכסף הושקע באפיקים סולידיים. כשנה מאוחר יותר, בחודש מרץ 2005, פנה המערער לזוג מ ושכנע אותם להעביר לידי שלושה חודשים את הסך של 600,000 ₪ המופקד. המערער הבטיח כי התשואה על הפקדה זו תהא בסך 20,000 ₪ בעבור כל חודש וכי בתום התקופה תושב להם הקרן בצירוף ריבית חודשית בשיעור 3.3% ובסך הכל 660,000 ₪. המערער העביר לידיה של הגב' מ שיק ביטחון על סך 660,000 ₪ מחשבון אשר היה בגירעון וברור היה לו כי אין לו כיסוי.

כאשר פנו הזוג מ - לאחר שלושה חודשים - למערער בבקשה לקבל כספם חזרה, ניסה המערער לזכות בזמן נוסף טרם ינסו להפקיד את שיק הביטחון שנתן להם. המערער נתן לזוג שיק על סך 24,000 ₪ וביקש שימתינו עם הפקדת שיק הביטחון.

משחזר השיק ללא כיסוי, הפקידה גב' מ. את שיק הביטחון שחזר גם הוא - ללא כיסוי.

המערער הואשם בכך ששלח ידו בכספם של הזוג בסך של 665,000 ₪ והשתמש בכספים אלה לטובת עמוד 10

פעילות שוטפת ללא כוונה לעמוד בהסכם, בתנאי הריבית ובהחזרת הכסף.

בגין אישומים אלה הואשם, כאמור, בקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות וגניבה בידי מורשה.

בנוסף לכספי הקטין, הועברו כספים נוספים שאינם קשורים לקטין בשלוש "מנות": 50,000 ₪ בריבית של 1.25 במרץ 2004 שלוו בשטר עסקה (ת/25), 10,000 ₪ באוגוסט 2004 ו- 5,000 ₪ בספטמבר 2004 באותה ריבית. המערער אישר בפתקים את קבלת הכספים (ת/26).

ביחס לסכומים אלה, פסק בית המשפט קמא שהכספים ניתנו למערער על סמך התחייבותו הכוזבת להשבת הקרן ולתשלום ריבית, והסך של 50,000 ₪ אף עוגן בשטר עסקה, ומדובר בשני מצגים כוזבים. לפיכך, ביצע המערער עבירה של קבלת דבר במרמה. לעומת זאת, לענין מתכונת ההתקשרות קבע בית המשפט כי קיים ספק באשר ליחס של הזוג מ. לשמירת הכספים שלהם. יתכן כי מדובר במתכונת של הלוואה שתכליתה קבלת ריבית קבועה מוסכמת, בדומה להתקשרות עם מרבית המתלוננים. לפיכך, ומחמת הספק לא הורשע המערער בעבירה של גניבה בידי מורשה ביחס לסכומים אלה.

אישום 10 - פרשת בוך

בדומה למתלוננים האחרים, גם בפרשה זו החתים המערער את המתלונן צבי בוך (להלן: "בוך") על הסכם לניהול תיקים תוך הבטחה כי התיק ינוהל ללא סיכון כספי וכי הריבית המוסכמת תהא בת 2% לחודש עבור השקעותיו (6,000 ₪ תשואה חודשית בגין השקעה של 300,000 ₪), בשלב מאוחר יותר, שכנעו להעביר אליו באופן אישי כספים, כנגד התחייבות להשבת הקרן ותשלום ריבית משתנה.

בפועל, על פי כתב האישום, משאיבד התיק מערכו ניסה בוך למשוך את כספיו כמה פעמים אולם המערער שיכנע אותו אחרת ובוך לא משך את אותם כספים כפי שהתכוון. לאחר כשנה, כאשר נותרו בתיק רק 19,000 ₪, בוך ביקש שוב למשוך את כספו אך לאחר שיכנועים נוספים מצד המערער הסכים לא למשוך את כספו ובמקום זאת להעביר את הכסף שנוותר לרבות סכום נוסף, לחברת המערער הצדיק בפני בוך את המהלך בהסבר כי כך יוכל לבצע עסקאות שבחשבון שלו אינן ניתנות לביצוע ואף להרוויח את הכסף שהפסיד בתיק ההשקעות.

המערער הבטיח כי התשואה תעמוד בגין ההשקעה על כ-10% בחודש. מדובר בתיק השקעה שאינו יכול להפסיד וההשקעה תוחזר לו.

בתאריך 13.01.05 משך בוך את יתרת כספו והעבירו לחשבון פרופשינול 20588 בצירוף של 80,000 ₪ בהמחאות דולריות. העברת הכספים כונתה כהלוואה פרטית, למשך זמן של כ-13 חודשים. בתום התקופה תוחזר הקרן. הריבית אשר עליה הוסכם הייתה 10% לחודש. בהיתר עסקא שנלווה להתקשרות נזכרה ריבית הנעה בין 2%-15%. באותו מועד נתן המערער שיק ביטחון בסך 100,000 ₪ לבוך.

עובר ליום 24.02.05 מסר המערער לבוך מסמך שכלל מצג שווא ולפיו מופקדים כנגד הסכומים שהשקיע בוך, הביטחונות הבאים: שיק ביטחון של המערער, שיק ביטחון של ..., המחאת זכויות של פרופשיונל על הכנסות מהקרן והבטחת התשואה של 10% בחודש עד להחזרת סכום החוב.

ביום 03.05.07 הופקד שיק הביטחון אשר חזר ללא כיסוי. השיק הופקד פעם נוספת בחודש יוני 2005 אך גם אז חזר ללא כיסוי.

סה"כ על פי כתב האישום, שלח המערער ידו בלפחות 70,000 ₪, הוא לא התכוון להשיא לבוך את הריבית עליה הוסכם ואף לא להחזיר את הכספים שקיבל. לא יוחסה למערער כל עבירה בשל הפסדים בתיק המנוהל ונקודת הזמן הרלבנטית בה מייחסים אישומים אלה למערער הינה פתיחת החשבון והמצגים שליוו פתיחתו.

בשל מעשים אלה הואשם והורשע המערער בקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות וגניבה בידי מורשה.

ה. משיכת שיק ללא כיסוי (אישום 13)

17. כתב האישום ייחס למערער גם עבירות של משיכת שיקים ללא כיסוי בקשר למשיכת השיקים למזוז (אישום 2), ביתן (אישום 3), מ. (אישום 5), כהן (אישום 6), דרשן (אישום 8), בוך (אישום 10) וב. (אישום 11) (להלן: "**המתלוננים**"). כל השיקים הללו, נטען, היוו חלק מהמצגים הכוזבים שהציג המערער בדבר הביטחון שבהתקשרות עמו. השיקים יצרו רושם כוזב כי קיימת בטוחה עצמאית בת פירעון לעמידה בהתחייבות. באישום זה נטען כי השיקים נמשכו ונמסרו ללא כיסוי. המערער משך את השיקים מחשבונותיו האישיים אשר היו ביתרה שלילית של עשרות אלפי שקלים ואף למעלה מכך, הן במועדים בהם נמשכו השיקים והן במועדים הנקובים בהם.

בנוסף למתלוננים אלה, מיוחסת למערער עבירת משיכת שיק ללא כיסוי גם באשר לבוגנים (אישום 4). כאשר הבין בוגנים כי המערער לא עומד בהתחייבויותיו, פנה למנשה שסייע לו בגביית החוב. זה פנה למערער ולאחר כשבוע העביר המערער לידיו \$5,000 מזומן ושיקים דחויים מחשבון מס' 116720. גם במועד משיכת שיקים אלה ידע המערער כי חשבונו מוגבל ואין כיסוי לשיקים שנתן.

ו. אישום 14 - הונאת נושים

באסיפת הנושים שנערכה ביום 26.9.05 הודיע המערער לנושים כי אינו יכול להחזיר להם את כספם והפציר בהם להגיע עמו להסדר פריסת חוב. לאחר אותה אסיפה עשה המערער שימוש בכספו של ... (ראה להלן פסקה 15, פרשת ...), רכש דירה ושכר חנות תוך שהוא משתמש ב"איש קש" ששמו יצחק וובר (להלן: "**ובר**"), (ראה פירוט בפסקה 15 להלן). בגין פעילות זו יחסה לו המדינה הונאת נושים. בית המשפט קמא קבע כי הפעולות הנזכרות של רכישת הדירה ושכירת החנות היה בהן משום מעילה באמונו של ... ושליחת יד בכספיו והמעשים צריכים להיבחן עפ"י הקשרו של ספרא - ושלו בלבד. המערער זוכה מעבירת הונאת נושים.

18. מבלי למעט מחומרתם של האישומים האחרים בתיק, מדובר באישום המגולל את המסכת החמורה והקשה ביותר בהתנהלותו של המערער. החומרה היא פונקציה של סכום הכסף העצום שנלקח על ידי המערער בפרשה זו - העולה על 4,000,000 ₪; עיתוי ביצוע העבירות - תקופה בה חובותיו של המערער כבר הגיעו לממדי ענק והוא היה מודע היטב לכישלונותיו הרבים ולהיקף חובותיו העצומים, וכן השימוש שעשה בכסף. המערער הואשם והורשע בקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות ובגניבה בידי מורשה, על יסוד מצגים כוזבים, שליחת יד בכספים ואי השבתם. בדומה לפרשות מ. (אישום 5), בוך (אישום 10) וקרפין (אישום 12) גם באישום זה הורשע המערער בקבלת דבר במרמה. הערעור מלכתחילה התייחס גם לפרשיה זו, אולם במסגרת הדיון בפנינו חזרה בה הסנגוריה מהערעור באשר להכרעת הדין בנושא זה (פרוטוקול מיום 6.2.2014, עמ' 30, שורות 4-5, וראה פרק השתלשלות הדיונית) עדיין יש חשיבות לעובדות והממצאים שנקבעו ולו לעניין העונש.

כפי שהוזכר לעיל, פרשת י ס (להלן: "ס") החלה לאחר אסיפת הנושים אותה כינס המערער בסוף חודש ספטמבר 2005. קדמה לכך התליית רשיונו של המערער לניהול תיקים שהתרחשה בתחילת חודש ספטמבר 2005.

את הכרותו עם ספרא הגדיר המערער עצמו כ"הזדמנות להתבסס כלכלית" לאחר תקופה בה היה במצב כלכלי קשה. היכרות זו באה מבחינתו של המערער כ"מתנה משמיים". המערער לא חשף בפני ספרא את מצבו הכלכלי, לא ציין את חובותיו לא הזכיר כמובן את ההשקעות שאינו יכול לפרוע, ולא סיפר אודות אסיפת הנושים וההסתבכות המשפטית הכרוכה בכך.

ביום 08.11.05 חתם ספרא עם המערער על הסכם לניהול תיק השקעות. ההסכם נחתם במשרדי בית ההשקעות "אקסלנס" ברמת-גן כשתפקידו של המערער הינו מנהל ומיפוח הכוח של אותו מרכז פיננסי.

ביום 22.11.05 תוקן מסמך מדיניות ההשקעה לבקשת ספרא למניעת כל ספק. התיקון חל רטרואקטיבית כך שכלל את הכספים שהופקדו בתחילת חודש נובמבר 2005. מדיניות ההשקעה המפורטת היתה כדלקמן: הסכום (כולל הקרן והריבית) יוצמד לדולר ארה"ב כאשר 90% מהסכום יושקע באגרות חוב באופן סולידי וכ-10% הנותרים יושקעו בכל סוגי ההשקעות באופן שלא יסכן את הקרן. כמו כן הוסכם כי ס יקבל ריבית באופן חודשי בשיעור 0.6% נטו לאחר עמלות ומיסים. להסכם היו עדכונים שונים שכללו הפקדות נוספות, באותם תנאי ריבית על פי אותה מדיניות השקעה. המערער שיכנע את ס כי הדרך לחסכון בעמלות היא להעביר אליו את השליטה בכספים כאשר החשבון שייפתח יהיה על שם חברה בניהולו וזאת כאשר ס יהא הנהנה בחשבון.

ס אכן הונע על ידי המצג אותו הציג והמערער, כפועל יוצא מכך, בהמשך להסכם, נפתח חשבון 38857 (להלן: "החשבון") על שם "מרכז פיננסי בני ברק בע"מ" וספרא בהתאם למסמכים הוגדר כ"נהנה" בחשבון.

לאחר עיון בדפי פתיחת חשבון, גילה בית המשפט כי בפועל, ובניגוד למוסכם, לא מונה ס כנהנה ולא נרשם כמי שיש ליידע אותו על הפעולות באותו חשבון. המצג בדבר היותו של ס נהנה בחשבון הינו מצג כוזב ושמא יש לומר

מצג כוזב נוסף, שתרם להעברת הכספים מספרא, לחשבון בשליטתו הבלעדית של המערער.

אין מחלוקת כי ספרא העביר במועדים שונים סכומי כסף שונים לחשבון: במהלך חודש נובמבר הועברו כ-3.4 מיליון ש"ח, בחודש מאי 2006 הועברו כ-337,000 ₪ ובחודש יולי 2006 הועברו 810,000 ₪. סך כל הכספים - 4,581,283 ₪.

בהסכם המקורי לא הוגבלה תקופת ההתקשרות. לאחר הפקדת הכספים בחודש מאי 2006 ושוב בחודש יולי 2006 בו הופקדו כספים נוספים, נקבע בהסכם נוסף, כי ההפקדה היא לתקופה של שנה, שבסופה תוחזר הקרן וכי הכספים ינוהלו בהתאם להסכם המקורי.

בתאריך 31.07.06 הפקיד ס סכום נוסף לחשבון בסך 810,000 ₪ וזאת בהסתמך על מצגי מרמה כי המערער עומד בהסכם הקודם. ההסכם החדש נחתם באותם תנאי ריבית. גם כספים אלה לא התכוון המערער להשקיע כאמור בהסכם, ובפועל שלח ידו בהם במרמה לשימוש הפרטי.

המערער, כך מצא בית המשפט קמא, הצהיר בפני ספרא כי הכסף אכן נושא את הרווחים המצופים בכך ששילם את הריבית הנדרשת. תשלום זה גרם לס להניח כי ההתקשרות פועלת כפי שסוכם וגרם לו להאריך את ההתקשרות ולהוסיף עוד סכומי כסף לחשבון. המערער הגדיל את הריבית בחודש יולי 2006 ל-0.64% על מנת לשכנעו להמשיך ולהשקיע. בפועל, ללא ידיעתו של ס, השקיע המערער את הכסף שלא על פי מדיניות ההשקעה. עובר לחודש אוקטובר 2006, בעוד חשבונות של המערער ביתרה שלילית מחודש אפריל 2006, הפסיק המערער את תשלומי הריבית בטענה כי חלו שינויים בשער הדולר וכי ישנה בעיתיות עקב תחילת שנה בבנקים בארה"ב.

החלק הבא במערך העובדתי, אשר נקבע כממצא על ידי בית המשפט קמא, מבהיר את גודל המרמה, והמעילה באמונו של ס. המערער משך מהחשבון מדי חודש מאות אלפי שקלים לצרכיו האישיים והעסקיים, לחשבונות האחרים ולחשבונות שבשליטתו בסך כולל של 3,780,000 ₪. כספים אלה, כאמור בכתב האישום (נספח א') וכפי שפורט במסמכי עזר מטעם ההגנה, שימשו, בין היתר, לרכישת דירה, שכירת חנות צילום וקניית ציוד לחנות, המרה למט"ח אצל חלפן כספים והעברת הכספים לחשבון בשווייץ על שם המערער שלו השליטה הבלעדית בחשבון, החזר חובות חלקי למתלוננים האחרים, החזרת כספים לבעלי חוב, שימוש אישי בכספים, החזר חובות לעובדים, השקעה באופציות (שהינה פעילות הידועה כמסוכנת כלכלית וכלל לא מתאימה למי שהתבקש להשקיע הכסף באופן סולידי), העברה לחברת "סלקטד" 200,000 ₪ שהיוו הון עצמי לחברה 140,000 ₪ כתשלום לעורך-דין וכן משיכת כספים לצורך תשלום לבעלי חוב.

לצורך רכישת הדירה ועל מנת להוציא לפועל את העיסקה, הועמד וובר (תלמיד ישיבה בן 21 אותו הכיר המערער ושימש עבורו כאיש קש), בחזית העיסקה וזאת לשם הגנת המערער מפני הנושים. בית המשפט קמא קבע כי מנוסח המסמך שנחתם בין המערער לבין וובר בגין הרכישה ניתן להבין בבהירות כי היו "כוונות בעלות מובהקות וארוכות טווח מצידו" (פסקה 159 להכרעת הדין). בנוסף, המערער שיעבד את הדירה לטובת מנשה נעים בתמורה לכספים שקיבל מס בחודש נובמבר 2006 (על סך \$100,000) וזאת מבלי ליידע את ס. בית המשפט קמא לא קיבל את הטענה כי המערער ראה בכספים שקיבל בנובמבר 2006 כהסכמה לפעולות כגון

רכישת דירה. בנוגע לחנות הצילום: גם בה הועמד ובר בחזית העיסקה כאיש קש הרשום כבעליה. המערער פעל על דעת עצמו ללא ידיעת ס בשום שלב של העיסקה. גם לאחר שספרא גילה אודות החנות וביקש, כחלק מהשבת הכספים אליו, למכור את הצידוד היקר שנקנה סירב המערער בטענה כי הוא זה שהקים את העסק ולטעמו הוא צריך להמשיך לעבוד.

בית המשפט קמא לא קיבל את טענתו של המערער כי נקט בכל הפעולות הללו על מנת למנף את כספו של ספרא וראה בהן השקעה שתניב תשואה בטווח של תקופת ההתקשרות.

אין מחלוקת כי .. לא ידע דבר בנוגע לרכישת הדירה והשקעת הכספים בחנות הצילום.

במהלך אותה שנה הפקיד המערער לחשבונו כ-2,011,000 ₪. כמעט מחצית מהסכום היה עמלות שקיבל מפעילותו בשוק המעוף אשר נעשתה בניגוד להסכם ההשקעה עם ספרא. כל זאת ללא אישורו וללא ידיעתו של

...

כמה חודשים לאחר מכן, בתאריך 16.11.06, נחתם הסכם נוסף אשר בו הוארך מועד ההשקעה עד ליום 31.03.07 ונקבע כי \$100,000 מתוך הסכום ינותבו לעסקאות מזדמנות בניירות ערך שונים וכל השאר יישארו בעינם. גם בנקודה זו לא היה בכוונתו של המערער לפעול על פי תנאי ההסכם ובפועל - שלח ידו במרמה בכספים לשימוש.

כאמור בכתב האישום, לא החזיר המערער את הכספים שהתחייב להם.

המערער הורשע בכך ששלח ידו במרמה בכספים שהופקדו בידו בסך 4,581,283 ₪, והעבירות הן קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, גניבה בידי מורשה והדחה בחקירה בנסיבות מחמירות.

בית המשפט קמא קבע כי בניגוד ליתר המתלוננים, שם לא מצא כי חלה חובת הגילוי בנוגע למצבו הכלכלי של המערער, בעניין ס חלה על המערער חובת הגילוי היות והקושי הכלכלי שהיה מצוי בו - היה מהותי. המערער ידע כי הכסף אותו משקיע ס מיועד להבטחת עתידם של ילדיו וכי על ההשקעות להיות סולידיות, ועדיין - פעל כפי שפעל. די בעובדה שהמערער הודה בפירוש כי לא התכוון כלל לפעול, ולא פעל לפי הסכם ההתקשרות בכדי לבסס מצג כוזב ומרמתי מובהק. בפועל הוצגו לס שלל מצגים כוזבים מובהקים אשר על יסודם מסר למערער את כספו, האריך את תקופת ההתקשרות והגדיל את סכומי ההשקעה. לעניין המודעות נקבע כי המערער היה מודע לכזב שבמצגים, פעל לצורך קידום עניינו האישי והעלים מפני ס פרטים אודות מצבו הכספי והנפשי. חומרת הנסיבות נגזרת מאופי ההתקשרות, ריבוי המצגים, סכום ההתקשרות העצום והסתרת המידע.

ח. אישום 16 - הדחה בחקירה

19. אישום זה ייחס למערער הדחה בחקירה בנסיבות מחמירות - עבירה לפי סעיף 245(ב) לחוק. כך על-פי הנטען המערער ביקש מס לומר בחקירתו ברשות לניירות ערך כי הסכים להשקעת כספו בדירה ובחנות צילום, וכך יבטיח את זכויותיו על פני נושים אחרים. המערער הואשם כי פעל כדי להניע או

לנסות להניע את ספרא למסור הודעת שקר תוך הפעלת אמצעי פסול שהוא כריכת הודעת השקר, בסיכוי של ספרא לקבל את כספו חזרה.

בית המשפט קמא קבע כממצא עובדתי כי למערער היה אינטרס והזדמנות להדיח את ספרא ובפועל כך אכן עשה. המערער נפגש עם ס טרם שנחקר עניינו ברשות לניירות ערך כשהוא צופה את החקירה. במהלך הפגישה רימה ופתה את ספרא בטענה כי בדרך זו - יבטיח את כספו כנושה.

20. ממצאים נוספים של בית המשפט קמא

בגדר ממצאים אלה הנתונים לדיון בערעור יש להתייחס למצגים הנוספים שנקבעו על ידי בית המשפט קמא כדלקמן:

(1) למתלוננים ביתן, מ, דרשן, בוך וכהן הוצאו שיקים בעת ההתקשרות עמם. למזוז ניתן שטר חוב. השיקים ושטר החוב היוו חלק ממצג המרמה. המתלוננים ראו בהם בטוחה נוספת לכך שהם אינם נוטלים כל סיכון, שהרי יש בידיהם שיק שיוכל להיפדות במקרה הצורך.

בפועל - אין מדובר בשיקים ממקורות חיצוניים העומדים על רגליהם באופן עצמאי, ומשכך יש בהם נדבך נוסף בהטעיית המתלוננים באשר לחוסר הסיכון בהפקדת הכסף בידי המערער.

(2) במשך מספר חודשים שילם המערער ריבית לחלק מן המתלוננים (שעניינם עדיין על הפרק). אליבא דבית המשפט קמא, הריבית שולמה משום שהמערער היה ער לכך שאי תשלומה יחשוף אותו לתביעה מידית להחזרת הכסף. לפיכך ובהיבט זה תשלום הריבית מהווה אף הוא חלק מהמצג באשר לביטחון ההלוואה שניתנה למערער.

(3) המצג הנוסף עליו עמד בית המשפט קמא עניינו העדר הגילוי בדבר כישלוננו להחזיר הלוואות קודמות שזמן פירעון הגיע.

כפי שיובהר להלן - הסנגוריה הסכימה כי אכן מספטמבר 2004 (זמן פירעון הלוואה של הרב ב.) חלה חובת הגילוי.

כל שלושת המצגים דלעיל תומכים במצג העיקרי, שהוא עצם ההבטחה כי הכסף אינו בסיכון וכי ההלוואה תוחזר במועד.

ההשתלשלות הדיונית:

21. כתב האישום המקורי בתיק הוגש בתאריך 11.6.2008 והחל להישמע בפני הנשיאה כבוד השופטת ז' הדסי-הרמן. בתאריך 8.1.2009, לאחר שנתקבלה תשובת המערער לכתב האישום, הועבר התיק לשמיעת ההוכחות בפני כבוד השופט ח' אפרתי. ביום 17.5.2009, לאחר שהחל בשמיעת פרשת

התביעה ובעקבות בקשת התביעה תוקן כתב האישום (וסומן כמ/א').

ביום 1.6.2009, בתום פרשת התביעה, ובשל פרישתו של השופט ח' אפרתי מכס השיפוט, הועבר התיק להמשך שמיעה בפני השופטת ל' מרגולין-יחידי. בדיון מיום 27.6.2009 הסכימו הצדדים כי לא נתעורר הצורך בשמיעה חוזרת של פרשת התביעה או חלקים ממנה והשופטת קמא המשיכה את שמיעת התיק מן השלב אליו הגיע השופט אפרתי.

הכרעת-הדין ניתנה ביום 30.10.2012.

בין מועד הכרעת-הדין 30.10.2012 למתן גזר-הדין קיים פער של שנה. הפער נבע, בין היתר, מבקשתו של המערער על מנת שיוכל לגייס סכומי כסף ולהפקידם בקופת בית המשפט להוכחת רצונו ורצינותו באשר לפיצוי המתלוננים. עד למועד גזר-הדין הפקיד המערער כ-500,000 ₪.

גזר-הדין ניתן ביום 29.1.2013.

על פסק-דינו של בית המשפט קמא הוגשו כאמור שני ערעורים. המערער השיג הן על הכרעת-הדין המרשיעה והן על חומרת העונש. המדינה ערערה על קולת העונש. הודעות הערעור הוגשו במהלך חודש 12/2013.

בפנינו התקיימו שני דיונים. האחד, ביום 13.1.2014 והשני, 6.2.2014.

בדיון ביום 13.1.2014 החלה שמיעת טיעוני הצדדים בערעור. לדיון ביום 6.2.2014 התייצב עו"ד יחיאל וינרוט. בפתח הדיון ביקש עו"ד וינרוט דחיית דיון בת 30 ימים על מנת לאפשר לו לפנות למאשימה. לשיטתו, פנו אליו המתלוננים ס, קרפין, בוך, מ. וביתן בבקשה להביע את עמדתם ביחס לרצונם בהסדר טיעון בפני המאשימה: **"הם אמרו לי שעמדתם והרצון שלהם ביחס להסדר טיעון לא הובאו ולא הוצגו עד היום בפני הפרקליטות או בפני ביהמ"ש... בסופו של דבר מדובר בכסף שלהם ובחיהם. כל אחד מהם] סיפר לי כמה שחשוב מאשר לו לראות את המערער שיקבל את עונשו" (עמ' 25 לפרוטוקול). לא נעתרנו לבקשת הדחיה והצדדים השלימו את טיעוניהם במתווה שנקבע בישיבה מיום 13.1.14.**

במהלך הדיון בפנינו, לאחר שנשמעו הטענות לעניין הכרעת-הדין במלואם ובעקבות הערותינו (הן בדיון זה והן בדיון מיום 13.1.2014), הודיעה הסנגוריה כי היא חוזרת בה מן הערעור ככל שמדובר בכספים שהועברו למערער לאחר ספטמבר 2004. קו פרשת המים עובר בפרשת ב.. המערער ידע כי לא החזיר אחת ההלוואות של הרב ב. והוא לא יהיה מסוגל להחזיר הלוואות נוספות. משכך - חייב היה לגלות למתלוננים לאחר תאריך זה את מצבו הכספי. בלשונה של הסנגוריה:

"...בנושא מצב המערער בעת שנטל את הכספים, קרי - החל משנת 2005... לא נבקש מביהמ"ש להתערב בהכרעת הדין של בימ"ש קמא לענין האישומים שנוגעים לפרשות מ (אישום 5), בוך (אישום 10), קרפין (אישום 12) וס (אישום 15), כולם כספים שקיבל המערער מ-2005, איננו עומדים על הערעור כלפי הכרעת הדין בעניינם. הנקודה היחידה שנבקש את התערבות ביהמ"ש נוגעת, לכספים שנטלו לפני המועד שאותו מציין ביהמ"ש קמא עצמו בהכרעת הדין, כמועד שמוליד חובת גילוי (ספטמבר 2004) אי עמידה בחובת הגילוי הראשונה... מספטמבר 2004, כי אז ידע שאת אחת ההלוואות של

הרב בראון לא החזיר. מאותו תאריך, על אף מה שכתבנו בהודעת הערעור, איננו עומדים על זיכוי. לפני אותו תאריך, ומדובר באישומים 2, 3, 4, 6, 7, 8 ו-11..." (עמ' 30 לפרוטוקול).

בעקבות הודעה זו נותר על הפרק ערעורו של קופרמן באשר לפרשיות: ביתן (אישום 3), וייספיש וזובייב (אישום 7) וב. (אישום 11) ככל שנובעים מקבוצת המתלוננים שניהלו תיק השקעות בשלב הראשון מול המערער; וערעורם של מזוז (אישום 2), בוגנים (אישום 4), כהן (אישום 6) ודרשן (אישום 8) בקשר לקבוצת המתלוננים מקבוצת אנשי צפת. כמו כן, עומד להכרעתנו ערעורו של ק באשר לאישום 13 - משיכת שיקים ללא כיסוי - בקשר למתלוננים ביתן (אישום 3), כהן (אישום 6), דרשן (אישום 8), ב. (אישום 11), מ (אישום 5), בוגנים (אישום 4) ובוך (אישום 10). כמו כן, נותרה בעינה סוגיית הענישה.

לפרק השתלשלות הדיונית שייכת גם ההתפתחות הבאה:

עובר לתאריך שנקבע לשימוע פסק-הדין בערעור, פנה המערער פעם נוספת בבקשת דחייה, בטענה כי יש מי שהתגייס לעזור לו בגיוס כספים לצורך פיצוי המתלוננים. לשם כך נתבקשה דחיה של 18 חודשים שבסופה יפוצו המתלוננים בהסדר תשלומים. לא נענו לבקשה.

22. עיקרי הטענות בערעור

הגם שחלק לא מבוטל מהערעור על הכרעת-הדין שוב אינו עומד על הפרק נזכיר בקצרה את הטענות העיקריות בערעור, שכן הן מתייחסות הן לאישומים שהדיון בהם התייתר והן לאישומים שנותרו במחלוקת.

על אלה מלינה הסנגוריה:

א. בית המשפט קמא קבע שהמצג העיקרי, שיתר המצגים הנטענים נועדו לחזק אותו, הוא המצג בדבר הביטחון בהתקשרות. הסנגוריה אינה חולקת על כך שאכן למתלוננים כולם נאמר שכספם יוחזר להם בתום תקופה קצובה כשאליו מתווספת ריבית. במילים אחרות, המתלוננים כולם יצאו מנקודת הנחה על סמך המצג שהוצג להם כי הם פוסעים בשביל בטוח ללא סיכונים.

השגותיה של הסנגוריה הן במישור ידיעתו של המערער, בשעה שיצר את המצגים. אליבא דסנגוריה, שגה בית המשפט קמא כאשר קבע כי בעת שהמערער התחייב למתלוננים הוא ידע כי אין אפשרות רגלית שיעמוד בהתחייבויותיו. המערער האמין כי יוכל לעמוד בהתחייבויותיו, גם אם טעה בהערכתו. בית המשפט סבר כי המדד לבחינת אמונתו של המערער בזמן מעשה הוא גם במישור הסבירות: האם ידע והאמין "בכנות ובסבירות" כי יוכל לעמוד בהתחייבויותיו. הוספת מדד הסבירות - שגויה. המבחן הוא אם אכן המערער האמין בכנות שיוכל לעמוד בפירעון חובותיו, גם אם האמונה לא הייתה סבירה.

ב. דרך פעולתו של המערער אינה מעידה על כוונת מרמה. גם אם המערער השתמש בכספים שקיבל לצורך החברות שניהל - אין בכך להצביע על כוונתו שלא להחזיר את הכספים. לעניין זה מפנה הסנגוריה שוב ושוב לע"פ 223/88 **לארי נ' מדינת ישראל**, פ"ד מג(3) 11 (1989) (להלן: "**פרשת לארי**") כשההנחיה המרכזית אותה מבקשת הסנגוריה ללמוד מתקדים זה מתייחסת לאופן הפעולה כאינדיקציה לכוונה הפלילית. לפרשת **לארי** והעולה ממנה נתייחס בהרחבה בפרק הדיון. בשלב זה נאמר רק כי הכוונה היא ללמוד גזרה שווה ממצב של גלגול חובות. דהינו מצב שבו בעל עסק משתמש בכספים שקיבל מקונה ב' - כדי לממן סחורה שהזמין קונה א'.

ג. למערער היו אינדיקציות לכך שאכן יוכל לעמוד בהתחייבויותיו: בחברה שבבעלותו ... - חל גידול ונחתם הסכם בינה לבין בנק הפועלים. היו לו עיסוקים נוספים, לחלק מלקוחותיו החזיר את ההלוואה ללמדך שלא התכוון שלא להחזיר כספים.

ד. ובאותו הקשר: גם המצגים הנוספים עליהם הצביע בית המשפט אינם משנים את התמונה: כך למשל העובדה ששילם ריבית - אינה מלמדת על הכוונה ל"הרדים" את המתלוננים, וממילא אינה מלמדת על כוונה וידיעה בזמן קבלת הכספים - כי לא יוכל להחזירם.

ה. דיון נרחב הוקדש לשאלת מצבו הנפשי של המערער. בחלק ניכר מהתקופה הרלוונטית החל מהמחצית של שנת 2004 סבל המערער מהתמוטטות נפשית, שהביאה עד לניסיון התאבדות ואשפוז פסיכיאטרי. על אירועים אלה כמו גם על כך שהמערער סובל מהפרעת אישיות נרקיסיסטית בתוספת גוון היפומני הוגשו לבית המשפט מסמכים. למצבו הנפשי הייתה השלכה ישירה על התנהלותו ועל אמונתו כי יוכל לעמוד בהחזרת הכספים. בשל אותה הפרעת אישיות, אליבא דסנגוריה, המערער היה במצב של הערכה עצמית מופרזת ואופטימיות יתר, שהובילו אותו להאמין כי יוכל להצליח להחזיר את ההלוואות, גם אם אדם זהיר שאינו סובל מהפרעה נפשית דומה היה סובר אחרת.

ו. השימוש בכספים אינו אמת המידה הנכונה לבחינת פעולותיו של המערער - מסקנתו של בית המשפט קמא לפיה התגבשו יסודות העבירה של קבלת דבר במרמה, על סמך העובדה שהמערער השתמש ברוב הכספים שקיבל מהמתלוננים לצורך החברות שניהל ולא השקיעם באופציות אינה מתיישבת עם קביעתו לפיה המתלוננים "**היו אדישים לשימושים שעושה הנאשם בכספים, לרווחיו או להפסדיו, וכל שהעסיק אותם הוא עצם התחייבותו להשבת הקרן בתום התקופה ולתשלום הריבית**". לשיטת הסנגוריה, בהתאם לקביעה זו הרי שמדובר בהתקשרויות במתכונת של הלוואה בריבית, ועל-כן הכספים הועברו לבעלות המערער באופן שיכול היה לנהוג בהם מנהג בעלים כדן וממילא גם לא הוצג כל מצג ביחס לשימוש בכספים אלה.

23. הערעור על הכרעת-הדין - דיון

כללי

"...האינטרס החברתי עליו באה עבירת המרמה להגן הוא חופש הרצון, חופש הפעולה וחופש הבחירה של המרומה. פגיעה בחופש זה, אשר באה כתוצאה ממעשה המירמה ואשר הביאה למרמה יתרון או הישג, היא שעומדת ביסודותיה של העבירה שבסעיף 415 לחוק..." (ע"פ 752/90 ברזל נ' מדינת ישראל, פ"ד מו(2) 539, 564 (1992)).

אין צורך לומר כי מצג המרמה יכול להיעשות גם בהתנהגות, ולא דווקא באמצעות הבטחות מילוליות מפורשות. השאלה שעמדה לפני בית המשפט קמא, ובדיעבד לפנינו, היא האם התנהגותו של המערער על כל מרכיביה פגעה בחופש הבחירה של המתלוננים להפקיד או לא להפקיד בידיו את כספם. לא ניתן לדבר על חופש בחירה כאשר פלוני הניצב בפני הבחירה פועל על בסיס תמונה מעוותת שמורכבת מנתונים שאינם נתוני אמת. **"...ליבו של הפסול הגלום בקבלת דבר בדרך של מרמה, הינו הדרך הפגומה בה הושגה הסכמתו של מוסר ה'דבר' לידי המרמה"** (ע"פ 2597/04 רויטמן נ' מדינת ישראל, פסקה 27 לפסק-דין של כבוד השופט ס' ג'ובראן (פורסם באר"ש, 20.11.2006)).

בית המשפט קמא, כאמור, קבע כי המצג העיקרי, שיתר המצגים נועדו רק לחזק אותו, הוא המצג בדבר הביטחון בהתקשרות. כפי שהובהר לעיל, למעשה הסנגוריה אינה חולקת על קביעה זו, אלא שהיא טוענת כי אכן המערער היה בטוח שיוכל להחזיר את ההלוואות, שעל-כן מבחינתו - אין מדובר ביצירת מצג כוזב. התמונה שיצר בפני המתלוננים אינה תמונה מעוותת אלא תמונה ששקפה את הבנתו. המערער לא התכוון לפגוע בחופש הבחירה של המתלוננים. לשיטתו, הוא סיפק להם נתוני אמת שעל פיהם יכלו לשקול ולאזן את החלטתם. העובדה, שבסופו של דבר לא החזיר את כספם, אינה משליכה על תחילת הדרך. קרי: השלב שבו קיבל לידי את הכסף - ושגה בית המשפט קמא כאשר השליך מסוף הדרך על תחילתה. כפי שצוין לעיל, את עיקר טענותיה בפן המשפטי של עמדתה, השתיתה הסנגוריה על פסק-הדין בפרשת **לארי**. אותה פרשה שימשה ספינת הדגל בטיעוניה הן בבית המשפט קמא הן לפנינו. טענותיה של הסנגוריה פוסעות עקב בצד אגודל בצד המבחנים שהותוו שם, כפי שהיא מבינה אותם. כיוון שכך, נביא להלן את עיקריה של אותה פרשה בקליפת האגוז, כדלקמן: הנאשם שם היה בעל חנות למוצרי חשמל שקיבל תשלומים מלקוחות שפקדו את החנות עבור מוצרי חשמל אותם אמור היה לספק. בדיעבד לא הייתה מחלוקת על כך שחלק מהמוצרים לא סופקו, והשאלה שעמדה בפני בית המשפט הייתה אם הוכחה כוונת המרמה של לארי בשעה שנטל את כספי הלקוחות. בית המשפט קבע (בין היתר) כי על התביעה להוכיח שבעת ההתקשרות עם כל לקוח קיננה בלבו של המערער הכוונה הפלילית להונות את הלקוח, או לפחות היה ידוע לו כי לא יוכל לעמוד בהתחייבותו לספק את המוצר במועד. כישלון העסק בפני עצמו אין בו כדי להוכיח שמלכתחילה קיבל המערער את הכספים במרמה. ההשוואה לענייננו אינה טעונה כמעט הבהרה. העובדה שעליה אין מחלוקת כי הכסף נלקח ולא הוחזר, אין בה די להוכחת הכוונה הפלילית שהייתה צריכה לקנן בלבו של המערער עובר ללקיחת הכסף מכל מתלונן ומתלונן.

כזכור, בשלב מאוחר יותר במהלך הטיעון בערעור לפנינו, חזרה בה הסנגוריה מהערעור על הכרעת-הדין ככל שהדבר אמור, בכספים שקיבל המערער לאחר ספטמבר 2004. בתאריך זה ידע כבר שאת אחת ההלוואות של הרב ב. לא יוכל להחזיר, ומאותו רגע ואילך - חלה עליו חובת הגילוי. בכך אימצה הסנגוריה גם את חלקה השני

של ה"נוסחה" בפרשת לארי שצוטטה לעיל, "או לפחות היה ידוע לו כי לא יוכל לעמוד בהתחייבותו..." (שם, עמ' 14ג). כיוון שידע זאת, לא יכול היה להמשיך לקבל כספים אגב הבטחה כי יחזיר אותם ומשעשה כן - עבר את העבירה של קבלת דבר במרמה. לא רק את נוסחת לארי אימצה הסנגוריה בעמדתה המאוחרת, אלא גם את קביעתה הקונקרטית של כבוד השופטת קמא בנושא זה. בית המשפט קמא קבע כי "...מאותה נקודת זמן בה הגיע מועד פרעון התחייבויות קודמות, והנאשם לא יכול היה לעמוד באותן התחייבויות, היינו לאחר חודש ספטמבר 2004 פחות או יותר, מוטלת הייתה על הנאשם... חובת גילוי אקטיבית של מצבו זה" (עמ' 29 להכרעת-הדין).

טוב עשתה הסנגוריה כאשר אימצה ולו בעמדתה המאוחרת את חלקה השני של "נוסחת לארי" שמא משום שהבינה כי לא ניתן לפצל הלכה זו לאמץ את חלקה הראשון (כהבנת הסנגוריה) ולהתעלם מיתרת האמור בפסק-הדין. כפי שיובהר בהמשך, גם חלקה הראשון של פרשת לארי אינו יכול להושיע את המערער. בשונה מפרשת לארי, הוכחת ידיעתו של (הנאשם) המערער כי הוא מטעה ומרמה באופן בולט יחד עם כל אחד מהמתלוננים בתיק זה אינה נשענת על העובדה שכספם לא הוחזר להם בסוף הדרך, אלא על תחילת הדרך, על הדברים שאמר ועשה המערער בניגוד למצב העובדתי שהיה ידוע לו היטב. מכאן ואילך נתייחס לטענות הסנגוריה, אחת לאחת. נקדים ונאמר כי לא מצאנו כל שגגה בהחלטתה ובהנמקתה של כבוד השופטת קמא. אין בלבנו כל ספק באשר להוכחת אשמתו של המערער גם באישומים שנותרו עדיין על הפרק.

24. מצבו הכספי של המערער בעת שקיבל את ההלוואות כולן וייעוד הכסף שקיבל

למעשה לא הייתה מחלוקת על כך שלמערער לא היו עתודות או מקורות אחרים לכסף פרט לחברות, ואלה לא נשאו רווחים לאורך כל התקופה הרלוונטית. המערער אישר כי היה במינוס ובגירעונות כבר משנת 2003 ולאורך כל התקופה, ומשום כך גם תכנן מלכתחילה להשקיע את מרבית הכסף שקיבל בכיסוי הגירעונות וחובותיו האישיים. בית המשפט קמא קבע נתונים אלה כממצא ועליהם אין למעשה מחלוקת. למען הסר כל ספק - ממצאיו של בית המשפט קמא לעניין מצבו הכספי של המערער נשענו על מסמכים וראיות: כך למשל נ/91-93 אישורים על ניכוי מס במקור, לענין שנת 2003 הוצאות על ניהול החברות בשנת 2004 עמדו על כ-1.7 מיליון ש"ח בעוד ההכנסות - על כ-800,000 ₪ (נ/94), חשבונות הבנק שהראו על יתרות חוב משמעותיות כהגדרתו של בית המשפט קמא ת/141, ת/142, ת/145 ות/147. המערער לא התכחש למצב זה, והודה בפה מלא כי היה זקוק לכסף כדי לכסות גירעונות וחובות. כך גם אשר לייעוד הכסף - גם בכך הודה המערער כאמור לעיל. עדין טען המערער כי האמין ש"מחלק קטן מהכסף" יוכל לעשות הרבה. לענין זה קבע בית משפט קמא ממצא מהימנות מובהק, כדלקמן:

"...לאחר ששמעתי את הנאשם במשך עשרות שעות, הגעתי למסקנה חד משמעית כי בעת שלקח את הכספים ידע הנאשם שהוא עתיד לעשות ברובם שימוש לכיסוי גרעונות בחברות, והוצאות בעסק. הנאשם הבין כי הכספים לא יניבו בטווח הזמן הרלבנטי להתקשרויות תשואה, וידע כי אין לו מקורות הון אחרים לקיום התחייבויותיו..." (עמ' 22 להכרעת-הדין; ההדגשה אינה במקור).

הציטטה דלעיל משקפת את עיקר הממצא. קדם לדברים הנחרצים דלעיל, תיאורה של כבוד השופטת קמא על התרשמותה מהתחמקותו של המערער, עשיית שימוש מניפולטיבי בטענה של חוסר זיכרון וכיו"ב. במילים אחרות: ממצאי מהימנות מנומקים שאין כל סיבה להתערב בהם. אומר יותר מכך - אין מקום להתערב בהם לא רק בשל מושכלות היסוד אשר להתערבותה של ערכת הערעור, אלא משום שעיון בפרוטוקול אינו מותיר מקום לכל אפשרות אחרת. המערער אכן התחמק ולא נתן תשובות של ממש הכיצד סבר, ועל מה התבססה אמונתו בזמן שנטל את הכספים (בהבדל מהמועד שנועד להחזרתם), כי יוכל להחזירם ביועדו למה הוא מייעד אותם, וכי בכוונתו להשתמש בחלק קטן מהם - לצרכיהם של המתלוננים.

25. אוסיף ואומר כדלקמן: המצב העובדתי, כפי שהמערער טוען לו, ובהנחה שהדברים היו מתקבלים במלואם, מעביר אליו את הנטל הטקטי, לשכנע את בית המשפט בכך שהייתה לו אפשרות רגלית וממשית שהוא האמין בה כי יעלה בידו להחזיר את הכסף לכל הלוויים במועד, וכי אין כל סיכון של אובדן הכסף. אבהיר את הדברים: העובדות שאין עליהן מחלוקת יצרו מסה ראייתית שעל פניה - מדברת בעד עצמה: המערער נטל סכומי כסף גדולים, הבטיח כי אין סיכון בהפקדתם בידיו, והבטיח גם תשואה אטרקטיבית. כבר ברגע הפקדתם ייעד אותם המערער כאמור ברובם המכריע לפתרון בעיותיו האישיות. מסכת עובדתית זו מעידה לכאורה על כוונת מרמה, לא משום שהמערער לא גילה למתלוננים מה הוא מתכוון לעשות בכסף, אלא משום שכוונותיו כפי שהוא מעיד עליהן היו קוטביות למטרה עליה הצהיר, אם לא במילים כי אז בהתנהגות. המתלוננים אכן היו אדישים לשימוש בכסף אולם זאת על בסיס הידיעה כי הוא בטוח. כל מטרה שתשמר את הביטחון ותביא להחזרתו במועד ביחד עם התשואה - הייתה טובה בעיניהם. אלא שהמערער לא כלל מלכתחילה בכוונותיו כל עוגן או כל מרכיב של ביטחון לכסף.

כאשר זוהי המסה הראייתית, נוצרת הנחה לכאורה כי אכן מדובר בקבלת דבר במרמה. הנחה לכאורה זו מעבירה את הנטל הטקטי בהבדל מנטל השכנוע אל שכם המערער להבהיר מדוע ההנחה אינה נכונה. אם לא יצליח לתת הסבר, או שהסבריו לא יהיו אמינים על בית המשפט, המשמעות היא שהנטל הטקטי לא הורם, וניתן להרשיעו על בסיס אותה מסה ראייתית. ההלכה בנושא זה נדונה בהרחבה בע"פ 10996/03 **נרקיס נ' מדינת ישראל** (פורסם באר"ש, 27.11.2006; להלן: "**פרשת נרקיס**"), וכך נאמר:

"...לאור מסה ראייתית זו, הועבר הנטל הטקטי אל שכמו של המערער, לתת הסבר כיצד זה הגיעו כספי העזבון, בעודו משמש כמנהל, אל חשבונותיו הפרטיים. הפעולות האמורות ותנועתם של הכספים לחשבונות הפרטי של המערער יצרו הנחה לכאורה כי מדובר במעשה גניבה בידי נפקד. היה על המערער להסביר מדוע הנחה זו אינה נכונה, והוא לא עמד בה.

נטל טקטי זה, אינו משנה את נטלי ההוכחה העיקריים המקובלים בהליך הפלילי. נטל השכנוע באשמתו של המערער, הנדרש מעל לכל ספק סביר, נותר על כתפיה של המשיבה, עד לסיומו של ההליך. ואולם, מקום בו 'הוכחו עובדות המסבכות את הנאשם במעשה העבירה, ויוצרות לכאורה ראייה לחובתו, והנאשם אינו מנסה כלל להמציא הסבר מצידו לעובדות שהוכחו, או שהוא בודה מליבו דברים שאין להם שחר, רשאי בית המשפט, בתנאים מסויימים, לקבוע על סמך כל זה את אשמת הנאשם' (ע"פ 38/49

קנדיל נ' היועץ המשפטי לממשלה, פד"י ב 813, 835; ע"פ 352/89 מויאל נ' מדינת ישראל, פד"י מה(1) 719, 726; ע"פ 1548/02 בן דוד נ' מדינת ישראל, פד"י נו(5) 248)... (שם, פסקה 15 לפסק-דין של כבוד השופט א' פרוקצ'יה; ההדגשה במקור).

ובע"פ 384/80 מדינת ישראל נ' בן-ברוך, פ"ד לה(1) 589, 592-ה-593 (1980) (המצוטט בפרשת נרקיס):

"...אך כידוע, על ידיעתו של אדם - כמו גם על התנהגותו - ניתן ללמוד לא רק מתוך ראיות ישירות, אלא גם מתוך הנסיבות הכוללות של העניין, העשויות ליצור הנחה בדבר אותה ידיעה או התנהגות. עצמתה של הנחה זו תלויה ב'משקלה הסגולי של מערכת הנסיבות'... במקום שמשקלה של הנחה זו הוא נכבד, והריהי משכנעת מעל לכל ספק סביר, עשויה אותה הנחה להגיע למידה הדרושה לגיבושה של אחריות פלילית. כמובן, הנחה זו, שאינה אלא פרי ההיגיון וניסיון החיים, ניתנת לסתירה. אין מרשיעים אדם על יסוד מחשבה פלילית שעשויה להיות לו, אלא אך על יסוד מחשבה פלילית שיש לו. על-כן, רשאי הנאשם להביא ראיות או ליתן הסברים, שיש בהם להראות, כי ההנחה ההגיונית אינה הגיונית כלל ועיקר או כי עצמתה של ההנחה, לאור הסבריו, אין בכוחה לקיים את מידת ההוכחה הנדרשת במשפט פלילי. אך במקום שהנאשם לא הרים נטל טקטי זה, ולא הביא ראיות או לא נתן הסברים המניחים את הדעת, הופכת ההנחה למציאות. שוב אין אנו אומרים, כי יש להניח, או כי לכאורה ניתן לומר, כי הנאשם התנהג התנהגות פלונית, והיה בעל מחשבה אלמונית, אלא אנו אומרים, כי הוכח, במידת הוודאות הדרושה במשפט פלילי, כי אכן הנאשם התנהג התנהגות פלונית, והיה בעל מחשבה פלילית אלמונית. מה שהחל כהנחה לכאורית הופך להנחה מוחלטת, דהיינו למציאות עובדתית - התנהגותית או מחשבתית." (ראו עוד יעקב קדמי על הראיות חלק רביעי 1715-1717 (מהדורה משולבת ומעודכנת, 2009)).

לענייננו: המערער, שהודה כי מלכתחילה התכוון להשתמש בכסף לצרכיו, צריך היה לספק הסבר שיתקבל על ידי בית המשפט כי יכול היה להבטיח את הכסף חרף התנהגותו, שמצביעה על היפוכו של דבר. המערער אכן ניסה להסביר, אלא שבכך כשל לחלוטין. בית המשפט לא האמין לו ובדין כך.

26. ובאותו הקשר - על דרך הרמת הנטל הטקטי, ובאופן כללי בניסיון לשכנע בכך שאכן מדובר באמונה כנה ביכולתו של המערער לעמוד בהבטחותיו, מפנה הסנגוריה למספר אינדיקציות הנוגעות למצבו הכלכלי בתקופה הרלוונטית.

אלה האינדיקציות:

... צמחה והרחיבה פעילותה. היקף המחזורים שלה גדל ופתחו לה סניפים נוספים. חלק מהכספים שנטל המערער הושקעו בהרחבת פעילותה של ... כאמור לעיל. נחתם הסכם שיתוף פעולה בין ... לבנק הפועלים

ובנק ירושלים, וכן הסכם לקבלת שירותי ניהול השקעות לקרנות נאמנות בין בנק ירושלים ל...

למערער היו גם עיסוקים אחרים הנוגעים ומשיקים לעיסוקו העיקרי בניהול תיקים - פינה כלכלית ברדיו וכן קורסים שהעביר. חלק מתלמידיו בקורסים הפכו להיות לקוחות ובכך מקור הכנסה נוסף. אינדיקציה נוספת עניינה החזרת הלוואה למספר מועט של לקוחות, ביניהם השופט (בדימ') יעקב בזק והשופטת תמר בזק-רפפורט וכן בני הזוג פרידלנד. החזרת ההלוואות הללו היוותה אינדיקציה עבור המערער עצמו כי יש ביכולתו להחזיר הלוואות ואף לפצות על נזקים שנגרמו.

לא מצאתי ממש בטענה. האינדיקציות - אין אינדיקציות למאום ואין יותר מאשר זריית חול בעיניים.

בית המשפט קמא התייחס לכל אחת מהן וממצאיו מקובלים עליי. בקצרה, ורק כדי שלא להותיר סימני שאלה: באשר להתרחבות החברה: ההתרחבות רק גררה הוצאות נוספות ומאומה לא מעבר לכך. גם אם ההתרחבות הייתה מניבה פירות בעתיד הרחוק - המערער לא יכול היה לצפות שתהיה לכך השלכה כלשהי להלוואות אותן היה צריך להחזיר מידית, בטווח של חודשים. אדרבא, בחודשים אלה ההתרחבות כאמור שאבה אליה כספים נוספים אותם סיפק המערער מהכספים שקיבל. מי כמערער, איש שוק ההון, מסוגל היה להבין זאת. לכן אל ההתרחבות יש להתייחס כאל גורם הגורע מביטחונו של המערער ביכולתו להחזיר את הכסף ולא להפך.

באשר לקורסים ולפינה ברדיו - מדובר בסכומים זניחים יחסית לסכומים שמדובר בהם. חלק מהתלמידים אכן הפכו ללקוחותיו, אלא שבו זמנית הפכו גם למתלוננים בתיק הנוכחי שרומזו כמו שאר המתלוננים.

באשר להחזרת הלוואה ולפיצוי - בית המשפט קמא סירב לייחס לכך משמעות של ממש משלא הובאו המלווים שמדובר בהם. התביעה טענה כי לא זו בלבד שהקביעה נכונה - אלא שמן הפן הראייתי-משפטי יוצרת אי הבאתם הנחה, כי לו העידו המלווים, חזקה שעדותם הייתה משרתת את התביעה, שהרי מדובר בעדי הגנה בני השגה שהמערער יכול היה להביאם. גם אם נתעלם מהנחה זו - אין מקום להתערב בהחלטתה של כבוד השופטת קמא בנקודה זו. ההחלטה היא באשר למהימנות המערער. בית המשפט סירב להאמין לטענת המערער באשר לתום לבו ככל שהיא נשענת על דבריהם של עדים שלא הובאו. כאמור - אין מקום להתערב בכך.

נזכיר בהקשר זה כי המערער שתק בחקירתו, וגרסתו בבית המשפט ניתנה לאחר שחומר החקירה כבר עמד לרשותו. חוסר האמון של בית המשפט נשען גם על נדבך זה.

27. משגה נוסף שנפל בהחלטתה של כבוד השופטת קמא, לשיטתה של הסנגוריה, עניינו הוספת דרישה של סבירות לאמונת המערער כי יוכל לעמוד בהתחייבויות. **"במשפט הפלילי בניגוד לדין האזרחי אין חשיבות לסבירותה של האמונה או לשאלה האם אדם סביר בנעליו היה מאמין גם הוא שיוכל להחזיר את ההלוואות"** (סעיף 73 להודעת הערעור). הסנגוריה מסכימה כי יש מקום להתייחס גם ליסוד אובייקטיבי בבחינת טענותיו של המערער **"אולם אין המדובר בדרישה עצמאית של סבירות"**

ולא היא. הכלים העומדים לרשותו של בית משפט בדרך לבחינת כנות אמונתו של פלוני אינם רבים והם כוללים בראש ובראשונה את היסוד האובייקטיבי. השכל הישר וההיגיון הבסיסי מחייבים את המסקנה כי ככל שטענה מסוימת היא סבירה יותר, תיטה הכף לכיוון קבלתה, והיפוכו של דבר. כדי לא להישאר רק בתחום השכל הישר נפנה לסייג שעניינו טעות במצב דברים בסעיף 34' לחוק העונשין. בעבר, לפני תיקון 39, נדרש כי הטעות תהיה כנה וסבירה על מנת שפלוני הנאשם יוכל ליהנות מהגנה זו. תיקון 39 הוריד את דרישת הסבירות, ולכאורה נותרה הכנות כמדד יחיד, והרי לך תמיכה לכאורה בטענות הסנגוריה. אלא שהפסיקה הבהירה חד משמעית כי:

"...בניגוד למצב ששרר בעבר במשפטנו, הרי שלפי קביעת סעיף 34' לחוק, לצורך שלילת אחריות פלילית בעבירות של מחשבה פלילית לא נדרש עוד כי הטעות תהא טעות סבירה, ודי בכך כי הנאשם טעה טעות כנה באשר להתקיימות התנאים לתחולת ההגנה. עם זאת, ברור כי סבירותה של הטעות תשמשנו כאבן בוחן להערכת כנותה..." (ע"פ 4191/05 אלטגאוז נ' מדינת ישראל, פסקה 16 לפסק-דין של כבוד השופטת ע' ארבל (פורסם באר"ש, 25.10.2006)) (דגשים הוספו ד.ב.).

בענייננו - טענתו של המערער ראויה להגדרה כ"פנטסטית". הוא האמין שמחלק קטן מהכסף יוכל להשיא את הרווחים שהבטיח מבלי לסכן את הכסף ומבלי להשקיע אותו ברובו במסחר במניות על כל הווריאציות שבו, שזהו המסלול המוצהר לעשיית הרווחים. כגודל האבסורד בטיעון - כך מיעוט הסבירות שבו, וממילא האפשרות שבית המשפט יאמין בכנות שבו-שואפת לאפס.

על כל אלה:

לשיטתי, עמדתה המאוחרת של הסנגוריה, דהיינו כי מספטמבר 2004 אכן קיבל המערער את הסכומים שהופקדו בידיו במרמה, משליכה על קבלת טענותיו ביחס לאישומים שעדיין נותרו במחלוקת. האם באמת ניתן לקבל ולהלום כי ה"תזכורת" בדמות תאריך מסוים שבו אמור היה להחזיר את ההלוואה שקיבל מב. ולא יכול היה לעמוד בכך - שינתה עבורו את התמונה באופן מהותי? וכי מה ידע המערער קודם לתאריך זה באשר ליכולתו להחזיר את ההלוואות שנטל? על מה התבסס הביטחון אותו שידר למלווים לכל אורך הדרך כי הכסף אינו בסיכון? בית המשפט קמא אמנם התייחס לתאריך זה כאל תאריך שממנו ואילך שוב לא יכולים להיות סימני שאלה. אין בכך כדי להתמודד עם השאלות שהוצגו לעיל. אי החזרת ההלוואה של ב. היא רק סימן דרך נוסף והיא מצטרפת לידיעתו העקבית של המערער לאורך כל הדרך כי הוא מסכן את כספם של המתלוננים.

לאור האמור לעיל - אין מקום להתייחס לנפקותם של המצגים הנוספים שנקבעו ע"י בית-משפט. גם ללא מצגים נוספים אלה - המצג הבסיסי היה שקרי והמערער היה מודע לכך. כדי להסיר כל ספק, ממצאה של כב' השופט קמא מעוגנים היטב בחומר הראיות, ולא הועלתה כל טענה ממשית המכרסמת במשקלה.

הדחה בחקירה

28.

הגם שהמערער הודה בפרשת ... - לא ברור מן ההודיה אם היא מתייחסת גם לעבירת ההדחה, שהיא פרשה עצמאית. כדי לא להותיר סימן שאלה: מדובר בממצאי מהימנות מובהקים, שאין כל סיבה להתערב בהם. בית המשפט קמא לא התעלם מסתירות בדבריו של ... (בעיקר בנושא מספר הפגישות שהתקיימו בינו לבין המערער), וקביעתו הייתה: **"לא מצאתי בטענות לסתירות... כדי להוות נתון מהותי שיש בו כדי לכרסם באמיתות דבריו של העד... סיכומי של דבר, עדות .. הייתה עקבית וברורה ביחס לתוכן הדברים שנאמרו לו..."** (עמ' 108-109 להכרעת-הדין), ולסיכום: **"...אני מעדיפה את גרסת.. שוכנעתי מעבר לספק סביר כי הנאשם היה מודע לחקירה ולשקירות הדברים שניסה להניע את ... למסור בחקירה..."** (שם, עמ' 110). ממצאיו של בית המשפט קמא ברורים, חד משמעיים ומנומקים לפרטי פרטים, והקביעה - תישאר בעינה.

29.

מצבו הרפואי-נפשי של המערער

כזכור, המערער טוען כי בזמן ביצוע העבירות - סבל ממצב נפשי קשה שמנע ממנו מלבש את המחשבה הפלילית הנדרשת לצורך ביצוע העבירות.

בית המשפט קמא דחה את הטענה ובדין כך.

נקדים ונאמר כי עמדתו המאוחרת של המערער בשלב הערעור ולפיה הוא אינו עומד על הזיכוי באישומים שבוצעו לאחר ספטמבר 2004, מייתרת במידה רבה את הדיון בנושא זה.

הטענה באשר להשפעת המצב הנפשי על הבנתו של המערער התייחסה מלכתחילה לתקופה שלאחר "המחצית השניה של שנת 2004" (ראה סע' 53 להודעת הערעור).

נוסיף ונאמר כי עיון מדויק יותר בטענות הסנגוריה בהקשר זה ובחומר הראיות ילמד על כך שתיעוד של ממש קיים רק מחודש אוקטובר 2004, המועד בו הופנה המערער לד"ר סנקוביסי.

לפיכך, התקופה שבה נטען למצב נפשי שיש לו השלכות על ביצוע העבירות חופפת כמעט במדויק את התקופה ששוב אינה שנויה במחלוקת. כבר מטעם זה - ספק אם יש מקום להתייחס לטענה.

נאמר יותר מכך: העמדה המאוחרת - מעקרת מתוכה את הטענה מבראשיתה לא רק בפן הכרונולוגי. יש בה אמירה כי יהא מצבו הנפשי אשר יהא, בין אם סבל מדיכאון ובין אם מהערכת יתר לעצמו וליכולותיו - לא איבד המערער את היכולת לגבש מחשבה הגיונית ראלית ועניינית המשקללת את מכלול הנתונים שבפניו ומביאה אותו לכלל מעשה. את פעולותיו, יש אפוא לבחון לפי אמות המידה שבה היו נבחנות פעולותיו של כל אדם אחר.

למעשה יכולנו להסתפק באמור לעיל, עדיין, כיוון שהסנגוריה ייחסה לטענה זו משקל וכדי להסיר כל ספק נתייחס להלן בקצרה לסוגיה.

המצב הנפשי שעליו מצביעה הסנגוריה נשען על שני נדבכים:

א. המערער סבל בתקופה הרלוונטית מדיכאון, שגרם לו גם למחשבות על מוות והוא החל בטיפול תרופתי. בנובמבר 2004 אושפז לתקופה של כשבוע וחצי במחלקה פסיכיאטרית עקב רצון להתאבד. בפברואר 2005 ניסיון אובדני. המערער היה מטופל באותה תקופה על ידי הפסיכיאטר ד"ר סנקוביסי (להלן: "סנקוביסי"), מאוחר יותר על ידי פסיכיאטר אחר ובחזרה לטיפולו של ד"ר סנקוביסי.

ב. למערער "הפרעת אישיות נרקסיסטית הבאה לידי ביטוי בהערכה עצמית גבוהה במידה מוגזמת" (נ/119 חוות הדעת של ד"ר סנקוביסי). הפרעה זו - גרמה לו להאמין שיוכל להחזיר את ההלוואות מקום שאדם אחר לא היה סבור כך. המערער פעל באופן פזיז ונמהר כשפעולותיו מושפעות מאותה הפרעה נרקסיסטית.

בית המשפט קמא קיבל והאמין כי המערער היה במצוקה נפשית, גילה תסמינים דכאוניים, והוא אכן סובל מהפרעת אישיות נרקסיסטית. אולם, לדעתה של כב' השופטת קמא - דרגת החומרה שלהם לא הגיעה לרמה שדי בה כדי לבסס חוסר מודעות.

אלה האדנים המרכזיים עליהם נשענת החלטת בימ"ש קמא:

1. מדובר בגרסה כבושה.

לא בחקירתו במשטרה (בה שתק המערער) ואף לא בתגובתו המפורטת מאוד לכתב האישום לא העלה המערער טענה זו.

2. לא הובאו מלוא המסמכים הרפואיים הקשורים למצבו של המערער.

3. התעוד שהומצא - אינו מבסס את חוסר יכולתו של המערער להבין את המציאות שבפניו.

4. אליבא דבית המשפט קמא יש חוסר קונסיסטנטיות בין האבחון של המערער השרוי במצב דכאוני לבין הנטען באשר למצב של היפו מאניה, שבו המערער פעל למעשה תחת אופוריה, כשהוא מייחס לעצמו יכולות על, שאינן ראליות. אין גם התאמה בין האמור בתאור המחלה לבין הסיכום, וכללית - התעוד ועדותו של ד"ר סנקוביסי - אין די בהן כדי לבסס את הספק הסביר באשר ליכולותיו של המערער.

הסנגוריה מלינה על הפגמים שמנה בית המשפט קמא בחוות דעתו של ד"ר סנקוביסי. כך למשל הביע בית המשפט קמא תמיהה מדוע היה צורך "בהנחה על בסיס מאפיינים כלליים" במקום התייחסות קונקרטית למצבו של המערער. לדעת הסנגוריה מדובר בהתייחסות למילים בודדות, במקום לראות את התמונה הכללית העולה מדברי הפסיכיאטר.

תמונה כללית זו תומכת בטענתו של המערער באשר להשלכות מצבו הנפשי על פעולותיו. לכך מתווסף האמון שנתן בית המשפט קמא בדברי המערער ואשתו על המצוקה הנפשית בה היה שרוי. שילוב הראיות דלעיל היה צריך להביא לקבלת הטענה.

מאומה בחומר הראיות שהיה בפני בית המשפט קמא לא מצביע על כך שהמערער לא היה מודע למשמעות מעשיו ולקה בהבנת הסובב אותו. נרקיסיזם הערכת יתר ליכולותיו, בטחון מופרז בעצמו ואפילו מגלומניה, מצויים בשפע בכל חברת בני אנוש ואבוי לכולנו אם מאפיינים אלה יהוו הצדקה משפטית לפעילות פלילית מובהקת שרואה לנגד עיניה רק את האינטרס של העבריין.

קווי האישיות הנרקיסיסטיים אפשרו למערער להתעלם לחלוטין מהפגיעה במתלוננים בהבדל מאי הבנת משמעות מעשיו. עיינתי בקפידה בנ/119 ובפרוטוקול עדותו של סנקוביסי, וגם בהנחה שכל האמור בהם נכון ומדויק, ואפילו תוך התעלמות מהסתיוגותו של בימ"ש קמא (באשר לכך שמדובר בהנחה על בסיס מאפיינים כלליים) - אין בהם מה שהסנגוריה מבקשת לדלות מהם. ובאשר לאותה הסתייגות: צדק בית המשפט כשביכר שלא להסתמך על ממצאים המבוססים על "ניתן להניח". אין מדובר "בהיתפסות למילים בודדות", כי אם בהערה מהותית אשר נותנת ביטוי ל"אין" שבחוות הדעת. אין אמירה פוזיטיבית וחדה כי המערער לא מסוגל היה להבין ולהעריך באופן סביר את משמעות מעשיו בשעה שקיבל כספים מהמתלוננים. הצורך להוכיח את יכולתו עליו מדבר סנקוביסי הוא צורך בסיסי של אדם באשר הוא; מוטיבציה היא הדלק שמניע את גלגליה של מרבית הפעילות האנושית. כל שאומר סנקוביסי הוא שבדרך למימוש אותו צורך התעלם המערער משיקולים שכלתניים וראליים, מאחר שהונע על-ידי החזון שלו. האמירה איננה כי המערער לא היה מסוגל לגבש אותם שיקולים, אלא כי העדיף להתעלם מהם. זו בחירה שכלתנית בפני עצמה, אשר מבטאת סולם ערכים מעוות ואגואיסטי - ומאומה לא מעבר לכך. שלא לדבר על כך שהפעולות בפני עצמן, הדרך השיטתית והעקבית שבה פעל ואמצעי השכנוע בהם נקט מתיישרים עם אי יכולת כלשהי. גם אם מדובר בהתרופפות מעצוריו בשל השקפתו על יכולותיו - אין לכך כל השלכה על מודעותו או על הבנתו.

באשר לדיכאון: כאמור בית המשפט קמא נתן אמון בדברי המערער שעל-כן הממצא כי המערער עבר אפיזודות דיכאוניות אינו שנוי במחלוקת. לרוע המזל גם זו תופעה שכיחה, שאינה מצביעה על פגיעה ביכולתו של המערער להבין את התמונה במלואה. מקובלת עלי גם הסתייגותו של בית המשפט קמא לעניין חוסר הבהירות באשר לשילוב בין הדיכאון להיפומניה והאופוריה.

בשורה התחתונה, חוות הדעת הרפואית מעידה על מסלול של הידרדרות ומצוקה נפשית אותה חווה המערער בעקבות כישלונות עסקיים, וכתוצאה מהפער בין הערכתו העצמית לבין המציאות בשטח. המרחק בין מסלול זה לבין אין יכולת לגבש מחשבה פלילית, כמרחק מזרח ממערב. התיאור יכול להתאים כמעט לכל אדם שעבר משבר כלכלי או משבר אחר בחייו, ולא מעבר לכך. ושוב, היה ניתן לעצור בנקודה זו; עדיין אני רואה להוסיף מילים אחדות על משמעות העיתוי שבו צצה הגרסה לראשונה - קרי בבית המשפט.

נראה לי כי די בנתון זה בפני עצמו כדי להביא לכלל מסקנה שאין בטענה ממש. ככלל, ובגדר מושכלות יסוד, גרסה כבושה היא גרסה שיש כרסום במשקלה אלא-אם-כן יש הסבר של ממש לאיחור בהשמעתה (ראה: ע"פ 677/84 דוד נ' מדינת ישראל, פ"ד מא(4) 33, 45-הו (1987); ע"פ 7392/08 אלטורי נ' מדינת ישראל, פסקה 3 (פורסם באר"ש, 1.7.2009); ע"פ 5922/98 סוסן נ' מדינת ישראל (פורסם באר"ש, 9.12.1999);

ע"פ 185/88 יהלום נ' מדינת ישראל, פ"ד מג(1) 541, 550 (1989)). אין צורך בפסיקה, משום שההיגיון והשכל הישר מחייבים מסקנה זו. אינו דומה מי שהעלה טענותיו בזמן אמת ובהזדמנות הראשונה שהדבר התבקש למי שמעלה טענה חשובה, מהותית ואפילו קריטית מבחינתו לאחר זמן רב (כשבע!) שנים בעניינו) ולאחר שחומר הראיות נגדו נפרס לפניו במלואו. סתמה הסנגוריה ולא פירשה מדוע **"לא היה כל מקום לבוא חשבון עם המערער"** על כך שלא העלה בתגובתו לכתב האישום את הטענה על מצבו הנפשי (סעיף 69 להודעת הערעור). לשיטתי, מדובר במחדל שדי בו בפני עצמו כדי להביא לדחיית הטענה על הסף. טענה בדבר מצב נפשי שפגע ביכולותיו הקוגניטיביות של נאשם - היא טענה שצריכה להיזקק מפיו אינסטינקטיבית ובלי מחשבה נוספת. בהחלט ניתן לצפות כי האמירה הספונטנית תהיה: הייתי מעורער, לא תפסתי מה אני עושה, במילים אחרות, ניסוח לא-משפטי שעליו "יולבש" הלבוש המשפטי בתגובה לכתב האישום. כאמור - לא זו הייתה השתלשלות הדברים בתיק זה, בלשון המעטה.

סיכום ביניים בנקודה זו - מצבו הנפשי של המערער לא פגם ביכולותיו השכליות של המערער, ואינו מכרסם באחריות הפלילית.

כדי להשלים את התמונה: בשלב הטיעון לעונש הוגשה חוות דעת נוספת, של ד"ר הגואל, פסיכותרפיסט שטיפל במערער ובאשתו, והתייחס גם למערכת הזוגית שביניהם ולמצוקה המשפחתית בעקבות הפרשה. הגם שמדובר בחוות דעת שלא עמדה לנגד עיני בית המשפט קמא לעניין קביעת אחריותו של המערער בשלב הכרעת-הדין - בחנתי גם את האמור בה, ואין בה כדי לשנות את התמונה. לעניין מצבו הנפשי של המערער - כמשליך על אחריותו לביצוע העבירה התרשמותו של ד"ר הגואל היא שהמערער **"מונע מתוך רצון להצלחות אשר ישרתו את הצרכים הגרנדיזיים שלו ולא מתוך רצון לפגוע באחר אלא התעלמות מההשלכות על האחר"**. ועל כך נוכל לומר רק - ואידך זיל גמור. וכי מה לכך ולטענה כי לא הבין את משמעות מעשיו.

סוף דבר: הערעור על הכרעת הדין נדחה במלואו.

31. הערעורים על העונש

כפי שצוין בפתיח, בית המשפט קמא הטיל על המערער 57 חודשי מאסר בפועל, מאסרים על תנאי, פיצוי וקנס בסך 85,000 ₪, ועל כך מערערים שני הצדדים.

גזר-הדין מנומק ומפורט. כצפוי וכנדרש, הוא מתייחס לנדבכיו של תיקון 113, ועל פני הדברים - ניתן מענה לדרישות שהציב המחוקק. אלה קביעותיו המרכזיות של בית המשפט קמא לעניין העונש:

א. מדובר במעשי מרמה שיטתיים ורבים: 11 עבירות של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות לצד עבירות רבות נוספות. הסכומים שמדובר בהם הם סכומי עתק ומסתכמים ב-6.8 מיליון ש"ח. המעשים לוו גם בפעולות שנועדו לקדם את המרמה ולמנוע את גילוייה, ומשמעותם הייתה ברורה למערער.

ב. המערער עשה מה שעשה מתוך אדישות וחוסר אכפתיות לפגיעה במתלוננים. אין מדובר בכישלון עסקי גרידא. יחד עם זאת אין מדובר בתרגיל עוקץ מתוכנן.

ג. החומרה במעשים היא פונקציה גם של מיהות הקורבנות. הקורבנות הם מן המגזר הדתי החרדי, אין להם הבנה בתחום הפיננסי, והמערער ניצל זאת. הכספים שנגזלו על ידי המערער נועדו לצרכים חיוניים ואקוטיים: טיפול בבן משפחה חולה (מ, ב. ודרשן), רכישת דירה ועוד. המתלוננים ניזוקו בצורה מהותית וכואבת. ספציפית התייחסה כבוד השופטת קמא לפגיעה האנושה שספג... בכל תחומי חייו שנגרמה לו כתוצאה מהכסף שנלקח ולא הוחזר.

ד. באשר למתחם הענישה:

בית המשפט קמא סבר כי יש לקבוע מתחמים נפרדים לכל אחת משלוש הקבוצות שהוגדרו על ידו, כאשר כל האישומים הנמנים עם אותה קבוצה ייחשבו כאירוע אחד. תוך התייחסות לענישה הנוהגת, לחומרת העבירה ולפראמטרים הרלוונטיים הנוספים נקבעו המתחמים דלקמן:

אישומים 2, 4, 6, 8 (אנשי צפת) - 14-30 חודשים.

לקוחות מנוהלים (אישומים 3, 7, 11, 12 וכן 5 בחלקו) - 13-18 חודשים.

אישומים 5, 10, ההתקשרויות המיוחדות - 22-40 חודשים.

פרשת ... - 40-72 חודשים.

המתחם באשר לעבירת ההדחה בחקירה - 2-8 חודשים חודשים.

ה. בשלב השני, קרי שלב גזירת הדין, עמדה כב' השו' קמא על נסיבותיו האישיות של המערער, מצבו המשפחתי, העדר העבר הפלילי, וכן ניתן משקל למצבו הנפשי בזמן ביצוען של העבירות - לפחות בחלקן. לחומרה התייחס בית המשפט קמא לכך שהמערער לא פיצה את המתלוננים, חרף העובדה שחלפה כשנה מאז הכרעת-הדין ועד גזר-הדין. סך-הכול הופקדו כ-500,000 ש"ח, פחות מעשירית מהנזק הישיר. נקדים מאוחר למוקדם ונציין כי גם עד למתן פסק-הדין בערעור, חרף הבקשה הספציפית לדחייה - שבאה, על-פי הנטען, מהמתלוננים עצמם כדי לגייס סכומי כסף נוספים - והגם שחלפה תקופה לא-מבוטלת, לא השתנתה תמונת המצב באשר לפיצוי המתלוננים. לא נענינו לבקשת דחייה נוספת בת 18 חודשים שנתבקשה בסמוך למתן פסק-הדין הנוכחי. וגם לא לבקשה דומה שהוגשה מטעמו של ...

בשורה התחתונה סברה כבוד השופטת קמא כי הדרך הראויה במקרה זה היא להטיל עונש כולל המשקלל את כל המתחמים שנקבעו על ידה והנסיבות הרלוונטיות לעניין גזר-הדין, והמערער נשלח לריצוי מאסר בן 57 חודש לצד ענישה כספית ופיצוי - הכול כמפורט לעיל.

32. ערעור המדינה

הציר המרכזי סביבו נע ערעור המדינה, עניינו המתחם. המדינה מפנה להיבטים שונים שבהם שגה בית המשפט קמא לשיטתה, הן בקביעת המתחמים הן בדרך תפעולם.

באשר למתחמים עצמם: אליבא דמדינה - המתחמים שנקבעו נמוכים מדי. הם אינם משקללים נכונה את הענישה הנוהגת. לעניין זה הפנתה המדינה למספר פסקי-דין מן התקופה האחרונה של בתי משפט מחוזיים. בנסיבות דומות ואף קלות יותר נפסקו תקופות מאסר ארוכות יותר.

באשר ל"תפעול" המתחמים: המדינה מלינה על כך שבית המשפט לא נימק כיצד גזר את העונש בתוך המתחמים, ומה שחשוב מכך - לא פירט את החפיפה או ההצטברות של המתחמים וממילא את הענישה המתחייבת מכך. העונש הכולל שנקבע מהווה חפיפה כמעט מוחלטת בין כל האירועים, או לחלופין סטייה משמעותית מהמתחמים שנקבעו. לא היה מקום לנקוט אף אחת משתי הדרכים, במיוחד כך כאשר מגמת תיקון 113 הייתה דווקא ליתן משקל נכבד יותר לכל עבירה כאשר מדובר בריבוי עבירות. לשם המחשה המדינה מפנה לפרשת ספרא. בית המשפט קמא קבע כי המתחם בגין פרשייה זו בלבד עומד על 40-72. העונש הכולל שנקבע בסופו של דבר מצוי באמצעו של מתחם זה, ולהיכן נעלמו כל שאר העבירות והמתחמים?

נושא נוסף לו מייחסת המדינה חשיבות עניינו התחשבותו של בית המשפט קמא במצבו הנפשי של המערער. בית המשפט קמא קבע כי **"בפרקי זמן מסוימים"** לאחר המחצית השנייה של 2004, גרם מצבו הנפשי לכך שהוא פעל מתוך מודעות הנשענת על עצימת עיניים, ולכך **"השלכה על חומרת מעשיו ומידת אשמו, אף כשפעל במודעות ממש"** (עמ' 10 לגזר-הדין). המדינה מתקוממת נגד קביעה זו. קריסתו של המערער שהביאה לאשפוזה התרחשה בעקבות ההבנה של המערער כי קיים פער בין יכולותיו לבין המציאות ולהתנהלותו בפועל. מודעותו הייתה מלאה, ולא רק על דרך עצימת עיניים, וממילא אין בכך כדי להשליך על חומרת אשמתו.

33. ערעור הסנגוריה

הפוך את ערעורה של המדינה - ותקבל את ערעור הסנגוריה.

באשר למתחמים: אלה לשיטת הסנגוריה מחמירים מדי. בית המשפט קמא קיבל את טענת הסנגוריה כי המערער לאורך כל הדרך לא **"זמם לבצע תרגיל עוקץ"**. דא עקא - בבואו לתרגם קביעה חשובה זו לעניין המתחם - לא ניתן לה המשקל המתאים.

פסקי-הדין אליהם הפנה בית המשפט קמא - לצורך קביעת המתחם, אינם דומים בנסיבותיהם למקרה הנוכחי. בגדר הנסיבות הרלוונטיות לעניין יצירת המתחם, צריך היה בית המשפט להתחשב בקביעתו כי הכספים לא נועדו ברובם לשיפור רמת חייו של המערער או לצורכי מותרות.

היבט זה - לא בא לידי ביטוי בקביעת המתחם.

באשר למצב הנפשי: גם הסנגוריה מייחסת לו משקל רב לעניין הענישה, ואף היא מתייחסת לכרונולוגיה הקשורה בהיבט זה.

חומרת המעשים הייתה גבוהה יותר, על-פי קביעת בית המשפט קמא, לאחר מחצית שנת 2004 (התקופה ששוב אינה שנויה במחלוקת לעניין הכרעת-הדין). הגבהת רף החומרה בתקופה זו נובעת מכך שהמערער כבר נכשל בפירעון הלוואות קודמות.

אלא שבאותה תקופה ממש "התפרצה" ההפרעה הנפשית של המערער והפחיתה ממידת אשמו. כיוון שכך החומרה מתמתנת, וממילא לא היה מקום לתקופת מאסר ארוכה כל כך.

הסנגוריה מלינה גם על כך שבית המשפט לא ראה לנכון לסטות ממתחם הענישה שנקבע על ידו משיקולי שיקום. בית המשפט בחן אפשרות זו והוריד אותה מן הפרק משום שסבר כי תוצאותיו של הטיפול שעבר המערער "**מוגבלות מטבען**" (עמ' 16 לגזר-הדין).

לדעת הסנגוריה - בכך שגה בית המשפט. לעניין העונש הגישה הסנגוריה חוות דעת של פסיכיאטר בשם רמי הגואל אשר מטפל במערער ואשתו משנת 2009. מחוות דעת זו עולה כי המערער התקדם ומצבו הוטב. העובדה שייזקק לטיפול גם בעתיד - אינה משמיטה את הקרקע מתחת האפשרות לראותו כמי ששוקם וזכאי ליהנות מן האפשרות לסטייה מהמתחם על רקע זה.

משגה נוסף עליו מצביעה הסנגוריה הוא סירובו של בית המשפט קמא לייחס משקל של ממש לחלוף הזמן. הזמן חלף, ומשלא נטען כי המערער גרם לכך - יש לשקלל זאת בתוצאה הסופית.

הסנגוריה קובלת גם על הקנס שהוטל על המערער וליתר דיוק על חלופת המאסר שלצדו. המאסר חלף הקנס והפוך למאסר נוסף אותו יהא על המערער לרצות ולכך אין מקום. לעניין זה מפנה הסנגוריה לע"פ 2143/10 **שלום נ' מדינת ישראל**, פסקה 9 (פורסם באר"ש, 20.01.2011): "**יש פנם בתוצאה הכוללת לפיה אי תשלום הפיצוי והקנס יגרור מאסר בפועל נוסף**". העתירה היא אפוא לבטל את 4 חודשי המאסר שנקצבו אם לא ישולם הקנס.

34. דין והכרעה

דעתי היא כי יש ממש בערעור המדינה ובכך ממילא אמרתי כי אין ממש בערעור הסנגוריה בנושא הענישה.

המשגה שנפל בהחלטתו של בית המשפט קמא אינו בקביעת המתחמים. קביעת המתחם - אינה מתמטיקה מדויקת, ובמבט-על שאינו יורד לרזולוציות דקות ניתן לקבל ולהשלים עם המתחמים שקבע בית המשפט קמא

לכל אחת מן הקבוצות. כדי להסיר כל ספק, המתחמים משקללים היטב הן את **"מעשה העבירה בנסיבותיו"** על-פי הממצאים שנקבעו והן את הענישה הנוהגת כפי שנסקרה על ידי בית המשפט קמא. אין ממש בטענת הסנגוריה שהעובדות באותם פסקי-דין שנסקרו חמורות יותר שעל-כן לא היה מקום להשוואה. ככל שהעובדות חמורות יותר - גם הענישה שהוטלה חמורה יותר, ובית המשפט איזן והתאים נכונה את נורמת הענישה המשתקפת מאותם פסקי-דין לנסיבות הנוכחיות.

מעבר לנדרש נזכיר מושכלות יסוד ולפיה מתחם ענישה אינו הענישה הנוהגת. הענישה הנוהגת הוא רק אחד הפראמטרים לעניין מתחם הענישה, והמתחמים שנקבעו משקפים את המכלול. המשגה הוא ב"תפעול" המתחמים.

יש ממש בטרזנייה של המדינה על כך שבסופו של יום איננו יודעים כיצד שולבו כל המתחמים לכלל המספר הכולל של 57. היה על בית המשפט להבהיר לפחות ברמת העיקרון כיצד הגיע על בסיס המתחמים שנקבעו על ידו לתוצאה שהגיע.

אין כמובן כל פסול בכך שבית המשפט הטיל עונש כולל לכל האירועים (כמוסדר בסעיף 40ג(ב) לחוק העונשין). עדיין מן הראוי היה להתייחס למיקומן של העבירות השונות בתוך המתחמים שנקבעו, האם המתחמים נבלעים זה בזה וכיו"ב. נזכיר לעניין זה את סעיף 40ד(4) לתיקון, המטיל על בית המשפט את חובת ההנמקה. בין היתר אמור בית המשפט לפרט בגזר-הדין: את **"הדרך שבה גזר את דינו של הנאשם לאחר הרשעה בכמה עבירות המהוות כמה אירועים"**.

פירוט זה - חסר, ושמא, קיומו היה מוליך לתוצאה אחרת.

את הדיון הקונקרטי באשר לגזירת העונש בתוך המתחמים אתחיל בפרשת ..., שלצדה הציב בית המשפט קמא את המתחם הגדול ביותר ובדין כך.

35. פרשת ...

אין לך כמעט רכיב של חומרה שאינו גלום בפרשה זו - החל מהיקף הסכומים שמדובר בהם, עבור לתאריך התרחשותה, עבור עוד לשימוש שעשה המערער בכספים וכלה בנזק והשבר שקשה לתת לו ביטוי שנגרם למשפחת. נזכיר שוב עובדות בסיס: ספרא פנה אל המערער ביזמתו, לאחר ששמע המלצות עליו והתרשם ממעמדו בפגישה שנערכה במשרדי אקסלנס.

ימים ספורים לפני הפגישה עמו התקיימה אספת נושים, ונוהלו מהלכים משפטיים שונים. התאריך הוא אוקטובר-נובמבר 2005, כאשר המערער שקוע עד צווארו בביצה הכלכלית הטובענית שיצר בפעילותו המניפולטיבית.

כזכור קו פרשת המים שעליו מסכימה היום גם הסנגוריה עובר באוקטובר 2004. כשנה לאחר מכן, כשהמערער מודע היטב למצבו, ולאחר תזכורת עכשווית בדמות אספת נושים הכוללת עשרות נושים, נופל לידי כפרי בשל ..., שאינו יודע כמובן מאום על כל ההתרחשויות.

המערער כדרכו לא סיפר לס. מאום על מצבו והתחזה כמי שיכול להעניק לו תשואה בטוחה ואטרקטיבית ללא סיכון כספיו.

ספרא נתן למערער בנובמבר 2005 לא פחות מ-3.5 מיליון שקל כשהדגש הוא על ביטחון בהשקעה ואי סיכון. הביטחון כמרכיב דומיננטי בא לידי ביטוי גם במסמך ההשקעות ת/21ג(2). לס. לא הייתה כל אפשרות לעקוב אחרי הנעשה בחשבון ללא אישורו של המערער הגם שהיה רשום כנהנה בחשבון.

לאחר הסכום המקורי של 3.5 מיליון ש"ח הועברו בתאריכים שונים סכומים נוספים ובסך-הכול למעלה מ-4.5 מיליון ש"ח. לאורך כל התקופה שבה היה הכסף ברשותו של המערער דווח לספרא כי "הכול בסדר" והכסף מושקע ומניב את הרווחים הצפויים.

בפועל - ניצל המערער את הכסף לקנות דירה (שבה התעניין עוד קודם לפגישתו עם ס. משום שהייתה קרובה לדירתו) שערכה כ-1 מיליון ש"ח, השקעה בחנות צילום, המרת כספים למט"ח והעברתם לידי המערער אישית, או לחשבון הפרטי בשווייץ וכן עשיית שימוש בכספים לשימושו הפרטי לצרכים שונים.

בסך-הכול - גניבה פשוטה, בוטה, חסרת מעצורים שמוחקת את ספרא מן המפה ומותירה בשטח רק את המערער, רצונותיו, צרכיו ואפילו גחמותיו.

באשר לשבר שנגרם לס. - אין טוב מציטוט דבריו: **"...הכסף הזה היה הפרנסה שלי, הוא לקח ממני את מטה לחמי כדי להשתעשע עם זה"** (עמ' 506 לפרוטוקול ישיבת יום 10.12.12); **"...יש לי 6 ילדים, צריך כסף כדי לחתן אותם... אולי הוא קיווה שאני אמות בדרך, כך אני חושב... הייתי שבר כלי, יש לי משפחה (העד בוכה)"** (עמ' 29 מ-30.4.2009 ועמ' 38 מ-30.4.2009) הדברים נמשכים ברוח זו והתמונה הכללית היא של אדם שכבודו ובריאותו נגזלו ממנו יחד עם רכשו.

הסנגוריה הפנתה כזכור למצבו הנפשי של המערער גם לעניין פרשת ס.. גם בית המשפט קמא התייחס בהרחבה למצבו הנפשי של המערער כנימוק להקלה בענישה בכל התקופה הרלוונטית (ממחצית 2004), שבמהלכה התרחשה גם פרשת ס.. אינני רואה להרחיב בנושא זה משום שהדברים למעשה כבר נאמרו בפסקה 28, שהוקדשה לנושא המצב הנפשי.

קונקרטי, לעניין פרשת ס., יודגשו הדברים הבאים:

שום דבר בהתנהלותו של המערער בפרשת ס. אינו מעיד על השפעה של בעיה נפשית, בין אם הפרעה נרקיסיסטית ובין אם דיכאון.

התמונה המצטיירת היא כי המערער "חגג" בפרשת ס., פשוטו כמשמעו.

כך הדירה שקנה, אשר שירתה את מטרותיו (כזכור הוא התעניין בה קודם לכן), כך הכספים שהעביר לחשבון בשווייץ וכך כל היתר.

חסד נעשה עם המערער בכך שבית המשפט קמא שקלל את מצבו הנפשי לתוך המתחם, ושמא - שקלל ביתר. מכל מקום המתחם - יישאר בעינו.

בתוך המתחם מצויים מעשיו של המערער, לפחות במרכז, עם נטייה מובהקת לרף העליון שעל-כן הענישה בגין פרשה זו בפני עצמה צריכה לעמוד לפחות על 50 חודשי מאסר.

שאלה אחרת היא אם המתחם שנקבע לעבירה של הדחה בחקירה (2-8 ח') צריך להיבלע בענישה זו.

כזכור - ההדחה בחקירה שייכת אף היא לפרשת ס.. המערער דרש מס. כי יאשר בחקירה שרכישת הדירה וחנות הצילום היו על דעתו, ובכך "יציל" את כספו. לא בכדי קבע בית המשפט קמא מתחם נפרד לעבירה זו, שהרי היא שונה באופייה מעבירות המרמה והגנבה שבהן התמקד הדיון עד לנקודה זו. שני היבטים צריכים למצוא את ביטויים:

(1) עצם החומרה שבניסיון לשבש את הליך החקירה. חקירה היא הבסיס עליו נשען ההליך המשפטי הפלילי, פגיעה בה - משמעותה כרסום באפשרות לחשוף את האמת, כפי שעלול היה להיות במקרה הנוכחי.

(2) משמעות ההדחה בחקירה כשהמעשה מתווסף לפרשת ס. כולה.

לא נחה דעתו של המערער מעצם גזילת הכספים, והוא דרש מהקורבן שיסייע לו בהעלמת עבירותיו.

בכך - ביטוי נוסף להתעלמותו של המערער מהקורבנות, והתמקדותו המוחלטת באינטרסים שלו.

שילוב שני ההיבטים מחייב תרגום לכלל ענישה.

נראה לי כי התרגום צריך להתבטא בתקופת מאסר שתתווסף לאותם 50 חודשים שנקבעו שעל-כן המאסר בגין פרשת ס. "המורחבת" צריך לעמוד לפחות על 52 חודשים (הרף התחתון שנקבע לעבירת ההדחה).

36. אנשי צפת

הקבוצה כוללת כזכור 5 מתלוננים והמתחם שנקבע היה 14-30 חודשים.

מבין הנמנים עם קבוצה זו יש להדגיש את פרשת דרשן.

הכספים שגזל המערער היו כספי החסכונות של שרה דרשן, שהעידה כזכור לאחר פטירת בעלה (שהיה אמור להעיד).

בתקופה הרלוונטית, שבה שבו בני משפחת דרשן ודרשו את הכסף - היה הבעל, דוד דרשן, חולה לוקמיה, הכסף - כפי שנקבע על ידי בית המשפט קמא נדרש לצורך הטיפול בו והמערער ידע זאת. טענתו של המערער הייתה כי הוא אינו מסוגל להחזיר את הכסף, לאחר שמלכתחילה קיבל אותו לידיו בדיוק בידיעה זו, קרי שהוא אינו מסוגל לעמוד בהתחייבויותיו. (הכסף ניתן בספטמבר 2004)

העובדה שהמערער עשה שימוש בכספי חיסכון שנגרעו מתקציבו של חולה במחלה קשה וסופנית - אינה יכולה שלא לקבל ביטוי בענישה.

מספר האישומים שמדובר בו והדגש על פרשת דרשן מציבים את הענישה גם הפעם ברף הבינוני הגבוה של המתחם שנקבע.

37. לקוחות מנוהלים

מדובר ב-5 אישומים.

גם בתוך קבוצה זו מצויה לפחות משפחה אחת שבריאות אחד מבניה נגזלה ביחד עם כספה. הכוונה לבני הזוג ב.. אישום 11 בני הזוג ב. היו מטופלים בילד חולה והכספים היו דרושים להם גם לצורך זה.

כדאי להזכיר כי הגם שאת ההלוואה הראשונית ביקש המערער מב. בחודש מאי 2004 (לפני "קו פרשת המים") הוא המשיך ליטול מב. כספים גם לאחר שהיה ברור לו שהכספים לא יוחזרו והם נדרשים כאמור לטיפול בחולה.

הענישה בתוך המתחם בגין קבוצה זו צריכה לעמוד על קו האמצע במתחם שנקבע.

38. ההתקשרויות המיוחדות

קבוצה זו כוללת שני מתלוננים, מ ובוך, שעניינם לא עמד על הפרק בפנינו לצורך הכרעת-הדין, אולם הוא עומד על הפרק לצורך הענישה.

מבין השתיים - החמורה היא פרשת מ. גם הפעם מדובר בכך שכספים שניתנו למשפחה דלת אמצעים מלכתחילה, ונועדו לכל אורך הדרך לטיפול בילד פגוע מלידה - נוצלו ללא עֲכָבוֹת, ככל הנראה בלי שדמותו של הילד הפגוע - תרחף מעליהם.

נשוב ונזכיר את עיקרי הדברים: למשפחת מ נולדו תאומים. האחד נפטר בלידתו והשני נותר נכה. המשפחה קיבלה פיצויים בסך ₪ 750,000 שנועדו ברובם הגדול לטיפול בילד הנכה.

המערער הכיר היטב את סיפורה של המשפחה. ניתן היה לצפות כי יתייחס ביראת קודש לכספה של משפחת מ. בידעו למה נועד הכסף ובידעו כי אין להם אמצעים נוספים.

עדיין, המערער הוא שיזם את הקשר עם המשפחה, רכש את אמונם והבטיח להם (במרץ 2005!) כי תושב להם הקרן בתוספת ריבית אטרקטיבית במיוחד. בדיעבד הוציא אותו ברובו לכיסוי עלויות של פעילותו השוטפת, משום שהיה זקוק לכסף.

ספציפית לגבי פרשייה זו קבעה כבוד השופטת קמא כי אינה מקבלת כל טיעון באשר להשלכות של מצבו הנפשי של המערער על פעילותו של המערער (ראה עמ' 51 להכרעת-הדין).

כאסמכתה לקביעה זו ציינה השופטת כי המערער התייצב באוקטובר 2006 בפני בית דין רבני ולא ציין שם כי בעיה נפשית כלשהי הכתיבה או השפיעה על פעילותו.

לשיטתי - קביעה זו של בית המשפט נכונה לאורך כל הדרך, ולא רק בפרשת מ.. כיוון שבית המשפט קמא הזכיר לעניין זה את ההתייצבות בפני בית הדין הרבני - נצרף לכך גם את ההימנעות מהעלאת הטענה אפילו בשלב ההקראה המפורטת בבית המשפט, שלא לדבר על החקירה במשטרה.

מכל מקום - "נטרול" הגורם הנפשי מותיר את פרשת מ במלוא חומרתה, ללא כל גורם "מרכז" שיש בו כדי למתן את הענישה. משפחת מ זכתה לקבל סכום מינימלי מכספה בחזרה וגודל השבר - אינו טעון הבהרה. אינך יכול שלא לתמוה - איך לא רעדו ידיו של המערער בשעה שנטל את כספה של משפחה אומללה זו, וכיצד מלאו לבו לנהוג כפי שנהג.

על בסיס האמור לעיל - בתוך המתחם שנקבע על ידי בית המשפט קמא ל"התקשרויות המיוחדות", מצויה פרשת מ. ברף העליון והענישה בגינה צריכה לבטא זאת. לכך יש לצרף את פרשת בוך, המצויה אף היא באותה קבוצה.

לכל האמור בפן הפרטני, המתייחס לכל קבוצה בנפרד - יש להוסיף את האפקט המצטבר של ריבוי האישומים, השיטתיות, התקופה הארוכה שמדובר בה, היקף הסכומים, אי החזרת הכספים חרף הזמן הרב שעמד לרשות המערער והנזק הנפשי שאינו ניתן להערכה לצד הנזק הכלכלי לכל אותם אנשים, שאינם מן החזקים בחברה הישראלית.

בתרגום לכלל מעשה, אציע לחבריי להרכיב את הענישה משתי חוליות: הענישה בגין פרשת ס, שתעמוד על 52 חודשים כמוסבר לעיל. לכל יתר הפרשיות יגזר עונש אחד המשקלל את המתחמים השונים שפורטו ועומד על 35 חודשים. שנה אחת מתקופה זו תחפוף לעונש המאסר שהוטל בגין פרשת ס, ו-23 חודשים יצטברו, כך שסך-הכול ירצה המערער 75 חודשי מאסר.

באשר לקנס: אני רואה להתערב בו. לא יכול להיות ספק בכך שבהינתן הסכומים שמדובר בהם - הקנס בן 85,000 ₪ יכול להיחשב כסמלי.

יחד עם זאת, תקופת המאסר תמורתו תקוצר ותעמוד על חודשיים במקום ארבעה.

יתר רכיבי הענישה - יישארו כפי שנקבע בגזר-הדין.

דבורה ברלינר, נשיאה
אב"ד

השופט ג'ורג' קרא, סגן נשיאה:

אני מסכים.

ג'ורג' קרא, שופט
סגן נשיאה

השופט מרים סוקולוב:

אני מסכימה.

מרים סוקולוב, שופטת

אשר על-כן הוחלט כאמור בחוות-דעתה של הנשיאה דבורה ברלינר.

ניתן היום, כ"ז בסיון תשע"ד, 25.06.2014, במעמד הצדדים.

מרים סוקולוב, שופטת

ג'ורג' קרא, ס"נ

דבורה ברלינר, נשיאה
אב"ד